

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
Савјет министара Босне и Херцеговине

Several stylized gears of various sizes are scattered across the page, rendered in a light yellow color with a hatched texture. They are positioned around the central text, with some overlapping it.

АКЦИОНИ ПЛАН ЗА ДЈЕЦУ

Босне и Херцеговине

2015 – 2018

јуни, 2015. године

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
Савјет министара Босне и Херцеговине

АКЦИОНИ ПЛАН ЗА ДЈЕЦУ Босне и Херцеговине

2015 – 2018

Савјет министара Босне и Херцеговине, на 9. сједници одржаној 2. јуна 2015. године, донио је Одлуку о усвајању Акционог плана за дјецу Босне и Херцеговине 2015–2018. године

јуни, 2015. године

САДРЖАЈ

I УВОДНА РАЗМАТРАЊА	3
II МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ	7
III Оцјена реализације Акционог плана за дјецу БиХ (2011–2014)	8
IV Оцјена стања у области заштите људских права дјетета у БиХ	9
V ОПШТИ И СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ АКЦИОНОГ ПЛАНА	10
VI СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ И МЈЕРЕ	11
А) Опште мјере имплементације	11
Б) Општи принципи	27
В) Грађанска права и слободе	34
Г) Насиље над дјецом	36
Д) Породично окружење и алтернативно збрињавање	41
Е) Инвалидност, основна здравствена заштита, социјална заштита и добробит	49
Ж) Образовање, слободно вријеме и културне активности	57
З) Мјере посебне заштите	62
Прилог број 1. Чланови Вијећа за дјецу Босне и Херцеговине	73

I УВОДНА РАЗМАТРАЊА

УН-ова Конвенција о правима дјетета садржана је у Анексу I Дејтонског мировног споразума и, као остале конвенције које је БиХ ратификовала, има приоритет у примјени у односу на домаће законодавство¹, с обзиром да има снагу уставне норме.

Сем тога, Босна и Херцеговина је постала потписница два факултативна протокола, уз Конвенцију о правима дјетета, и то: Факултативног протокола о укључивању дјеце у оружане сукобе и Факултативног протокола о продаји дјеце, дјечијој проституцији и дјечијој порнографији из 2000. године, а потписала је и Миленијумску декларацију.

Босна и Херцеговина је у 2012. години завршила поступак приступања сљедећим конвенцијама:

1. Конвенција Савјета Европе о заштити дјеце од сексуалног искоришћавања и сексуалне злоупотребе;
2. Конвенција Савјета Европе о контакту који се тиче дјеце;
3. Конвенција (Хашка) о међународном остваривању права за издржавање дјетета и другим облицима издржавања породице.

Предсједништво БиХ је на својој 24. редовној сједници, одржаној 25. јуна 2012. године, донијело одлуку о ратификацији три горе наведене конвенције („Службени гласник БиХ/Међународни уговори”, број 11/12).

Прве двије конвенције су у Босни и Херцеговини ступиле на снагу 1. марта 2013. године, а трећа је ступила на снагу 2. фебруара 2013. године.

У наредном периоду Босна и Херцеговина би требала да приступи процесу потписивања и ратификације Факултативног протокола о комуникационим процедурама уз УН-ову Конвенцију о правима дјетета.

Иницијални извјештај о имплементацији Конвенције о правима дјетета презентован је Комитету за права дјетета у мају 2005. године, након чега су услиједиле препоруке Комитета, а ради њихове имплементације Вијеће за дјецу је покренуло многе активности.

Комбиновани други, трећи и четврти периодични извјештај Босне и Херцеговине о спровођењу Конвенције о правима дјетета достављен је надлежном комитету у фебруару 2010. године. (Презентација тог извјештаја пред Комитетом одржана је 19. септембра 2012, након чега је надлежни комитет доставио препоруке Босни и Херцеговини). Савјет министара БиХ је (2013) препоруке Комитета упутио владама ентитета, Дистрикта и кантона на надлежно поступање.

Извјештај Босне и Херцеговине о имплементацији Факултативног протокола уз Конвенцију о правима дјетета о продаји дјеце, дјечијој проституцији и дјечијој порнографији и Први извјештај на основу члана 8. став 1. Факултативног протокола уз Конвенцију о правима дјетета у погледу укључивања дјеце у оружане сукобе достављени су надлежном комитету у јулу 2008. године, а презентовани су 16. септембра 2010. године. Препоруке Комитета достављене су Босни и Херцеговини и уграђене у Акциони план за дјецу Босне и Херцеговине (2011–2014).

Извјештаје о спровођењу Конвенције о правима дјетета и њена два факултативна протокола, као и спровођење препорука, Босна и Херцеговина је дужна да доставља Комитету за права дјетета сваке пете године.

Сходно ратификованој Конвенцији Савјета Европе, у првој половини 2014, на основу упитника које је припремио Комитет, урађен је извјештај о њеној имплементацији (усвојен на 95. сједници Савјета министара, одржаној 20. маја 2014. године) и достављен Ланзароте комитету.

¹ БиХ спада у ред монистичких држава које могу да директно примјењују у пракси Конвенцију (CRC).

Да би Конвенција о правима дјетета (БиХ преузела сукцесијом 1993. године) била примијењена, те УН-ови Миленијумски развојни циљеви били испуњени, Савјет министара Босне и Херцеговине (у јулу 2002. године) усвојио је Акциони план за дјецу БиХ за 2002–2010. годину чији је циљ био јачање положаја дјеце у БиХ.

У сврху остваривања циљева Акционог плана за дјецу БиХ (2002–2010), указано је на поједине области које су од посебне важности за јачање положаја дјеце у БиХ, као и приоритете за заштиту дјеце: економски развој, правосуђе и реформа закона, дјеца у додиру са законом, здравље, образовање, социјална заштита, заштита дјеце од мина и други видови заштите дјеце.

О спровођењу Акционог плана сачињен је Извјештај који је Савјет министара БиХ усвојио на 154. сједници, одржаној 29. јуна 2011. године.

Као наставак већ предузиманих активности, Савјет министара БиХ (на 155. сједници одржаној 13. јула 2011. године) усвојио је Акциони план за дјецу БиХ за 2011–2014. годину (у даљем тексту: Акциони план).

Општи циљ Акционог плана био је **дефинисање приоритетних циљева и мјера које је неопходно предузети у периоду 2011–2014. године да би се створили што повољнији услови за живот дјеце и породице, њихово здраво психофизичко одрастање и укључивање у друштво и партиципацију у одлучивању, а у најбољем интересу дјеце.**

О спровођењу Акционог плана сачињен је Извјештај за период од јула 2011. године до маја 2013. године (усвојен на 62. сједници Савјета министара БиХ, одржаној 3. септембра 2013).

Чланови Вијећа за дјецу БиХ, сходно својим надлежностима, доставили су потребне информације о спровођењу посебних циљева и мјера утврђених у Акционом плану за период од маја 2013. године до септембра 2014. године.

На основу Првог извјештаја и информација добивених у наставку спровођења Акционог плана, сачињен је исцрпан Извјештај о спровођењу Акционог плана за 2011–2014. с оцјеном степена у којој је свака појединачна мјера спроведена.

Аналитички извјештај о спровођењу Акционог плана (2011–2014), који је урађен на бази степена спроведених мјера горе наведеног извјештаја, усвојен је на 117. сједници Савјета министара БиХ, одржаној 12. јануара 2015. године.

Основа за израду овог трећег Акционог плана за дјецу БиХ за 2015–2018. годину (у даљем тексту: Акциони план) су **посебно утврђене препоруке Комитета за права дјетета**, те активности у којима су постигнути најлошији резултати у спровођењу мјера претходног Акционог плана. **Поред наведеног, узети су у обзир документи релевантних УН-ових и европских међународних тијела, који се односе на заштиту права дјетета и њихових породица.**

Узимајући у обзир веома расцјепкани административни систем у БиХ, овај Акциони план, као и претходни, заговара мултидисциплинарни приступ и укључивање свих потенцијала друштва у развијање добро промишљене акције којом би се унаприједили услови живљења у интересу развоја дјетета, што је предуслов за јачање положаја дјетета у Босни и Херцеговини.

II МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ

Методологија израде Акционог плана прилагођена је задатку да се обезбиједи остваривање права дјетета у БиХ сходно преузетим међународним обавезама, првенствено Конвенцији о правима дјетета и посебно утврђеним препорукама Комитета за права дјетета.

Поред Конвенције о правима дјетета, узети су у обзир документи релевантних УН-ових и европских међународних тијела, који се односе на заштиту права дјетета и њихових породица.

Методолошки приступ изради Акционог плана заснива се на анализи стања и идентификацији проблема у вези са закључним разматрањима и препорукама Комитета за права дјетета, које су се односиле на Комбиновани други, трећи и четврти периодични извјештај Босне и Херцеговине о спровођењу Конвенције о правима дјетета, као и препорукама других **релевантних УН-ових и европских међународних тијела, које се односе на заштиту права дјетета и њихових породица.**

Сходно закључку донесеном на 117. сједници Савјета министара БиХ, одржаној 12. јануара 2015. године, посебно су размотрене околности због којих нису спроведене мјере претходног Акционог плана, а које су се односиле на финансирање – стварање услова за остваривање плана, прикупљање података и других показатеља и планирање, едукацију и стварање локалних ресурса, како би те мјере биле поново предложене или чиниле саставни дио других мјера за дате области овог Акционог плана.

Активности на изради Акционог плана водило је Вијеће за дјецу Босне и Херцеговине, као стручно, интерресорно, савјетодавно и координирајуће тијело Савјета министара БиХ, које дјелује при Министарству за људска права и избјеглице БиХ, а које је, између осталог, задужено и за сачињавање нацрта новог Акционог плана ради наставка континуираних активности након 2014. године.

Након израде нацрта Акционог плана, обављена је јавна расправа с релевантним институцијама и невладиним сектором који се бави промоцијом и заштитом права дјетета у БиХ, а ради додатних консултација за коначан приједлог овог документа.

Промоција и заштита права дјетета, иницирање и активно учествовање у изради и мониторингу стратешких, планских и акционих докумената из области права дјеце у БиХ, успостава сарадње и координација између свих носилаца имплементације Акционог плана је у надлежности и дјелокругу рада и одговорности Вијећа за дјецу Босне и Херцеговине.

Методолошким поступком за дефинисање општег циља и специфичних циљева Акционог плана обухваћена је оцјена реализације претходног Акционог плана (2011–2014) и оцјена стања у области заштите људских права дјетета у Босни и Херцеговини.

III ОЦЈЕНА РЕАЛИЗАЦИЈЕ АКЦИОНОГ ПЛАНА ЗА ДЈЕЦУ БИХ (2011–2014)

Општи циљ Акционог плана за дјецу БиХ (2011–2014) био је дефинисање приоритетних циљева и мјера које је неопходно предузети у периоду 2011–2014. године да би се створили што повољнији услови за живот дјеце и породице, њихово здраво психофизичко одрастање и укључивање у друштво и партиципацију у одлучивању, а у најбољем интересу дјеце. Како би се испунили дефинисани приоритетни циљеве, у Акционом плану било је предвиђено 97 мјера.

У Аналитичком извјештају о спровођењу Акционог плана за дјецу БиХ (2011–2014) констатује се да су у цијелости спроведене 23 мјере, већим дијелом спроведене су такође 23 мјере, дјелимично је спроведено 40 мјера, а није спроведено 11 мјера.

Процент успјешности у спровођењу мјера Акционог плана (у цијелости спроведене мјере и већим дијелом спроведене мјере) је сљедећи:

- 68,18% у спровођењу мјера из области здравствене заштите,
- 66,66% у спровођењу мјера које су се односиле на извјештавање и координацију,
- 60% у спровођењу посебног циља Акционог плана,
- 47,05% у спровођењу мјера из области образовања,
- 46,66% у спровођењу мјера из области социјалне заштите,
- 42,10% у спровођењу мјера из области других видова заштите – посебни облици заштите дјеце,
- 33,33% у спровођењу мјера из области која се односи на дјецу из рањивих група.

IV ОЦЈЕНА СТАЊА У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ЉУДСКИХ ПРАВА ДЈЕТЕТА У БИХ

Сагледавајући спроведене активности у оквиру Акционог плана (2011–2014), те на основу показатеља о степену реализације утврђених циљева и мјера, уочена је потреба за наставком активности на побољшању људских права дјете у Босни и Херцеговини.

Полазећи од потребе да се због континуираног приступања новим међународним конвенцијама и протоколима, као и због препорука Комитета за права дјетета, требају и даље унапређивати постојећи закони у БиХ, уочена је потреба да се настави с процесом хармонизовања закона који се примјењују у БиХ, а посебно у области кривичног законодавства.

У области здравствене заштите дјете потребно је и даље да се ради на спровођењу мјера које се односе на побољшање квалитета и доступности здравствених услуга за дјету, труднице и породилје, те мјера које се односе на унапређење исхране мајки и дјете, свеобухватнију здравствену заштиту дјете с потешкоћама, бољу заштиту дјете од заразних болести, и на спровођењу посебних здравствених мјера које се односе на ромску дјету.

У области образовања и даље је потребно да се побољша примјена Оквирног закона о предшколском одгоју и образовању и Оквирног закона о основном и средњем образовању, те да се побољша примјена мјера на спречавању дискриминације, а посебно мјера за обухват ромске дјете свим нивоима образовања, те спровођењу мјера везаних за напуштање образовања ромске дјете.

У области социјалне заштите дјете такође је потребно да се настави са спровођењем мјера којим се побољшава доступност и квалитет услуга социјалне и дјечије заштите, посебно у области ванинституционалног збрињавања дјете, те боље заштите социјално искључене дјете, посебно Рома, боље подршке дјети с потешкоћама, те да се успоставе модели за различите облике збрињавања и ванинституционалног збрињавања дјете. Потребно је да се успостави механизам за повећање финансијске подршке дјети (дјечији додатак и друга примања која припадају дјети, односно породицама с дјетом, односно установити социјални минимум који је довољан за основне потребе породица с дјетом).

Када су у питању посебни облици заштите дјете, потребно је да се интензивирају и наставе да спроводе мјере усмјерене на заштиту дјете од злоупотребе опојних дрога, дувана и алкохола, да се настави с мјерама на сузбијању насиља над дјетом, малољетничког преступништва и побољша примјена алтернативних мјера, настави с активностима усмјереним на продају дјете, дјечију проституцију и порнографију те едукативним и промотивним активностима којима је циљ јачање свијести јавности о проблемима с којим се суочавају рањиве групе (Роми, избјеглице, азиланти, странци, дјете без пратње...).

Приоритетно је такође да се побољша спровођење активности у којима су постигнути најлошији резултати у спровођењу мјера Акционог плана, а које су се односиле на финансирање – стварање услова за остваривање плана, прикупљање података и других показатеља и планирање, едукацију и стварање локалних ресурса.

V ОПШТИ И СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ АКЦИОНОГ ПЛАНА

На основу презентоване оцјене стања и препорука Комитета за права дјетета и препорука осталих међународних тијела, у оквиру овог Акционог плана за 2015–2018. предложен је један општи циљ и осам специфичних циљева.

ОПШТИ ЦИЉ

Реализација специфичних циљева и датих мјера за **2015–2018.** годину ради спровођења Конвенције о правима дјетета, уз поштивање препорука Комитета за права дјетета и осталих међународних, УН-ових, Савјета Европе и других инструмената који се односе на заштиту права дјетета, као и мјера из претходног Акционог плана које нису спроведене.

Из општег циља издваја се осам специфичних циљева који се односе на следеће:

- A Унаприједити законе у БиХ, политике, стратегије, координацију и извјештавање ради побољшања имплементације општих мјера из Конвенције о правима дјетета
- Б Унаприједити амбијент за имплементацију општих принципа Конвенције о правима дјетета у вези с недискриминацијом, најбољим интересом дјетета и поштивањем мишљења дјетета
- В Обезбиједити услове за потпуну примјену грађанских права и слобода дјецe и успоставити специфичне механизме за заштиту права и слобода
- Г Унаприједити механизме заштите дјецe и јачање свијести ради спречавања и сузбијања насиља над дјецом
- Д Јачати капацитете породице и укупног друшвеног амбијента за остваривање социјалне и здравствене заштите, као и образовања, ради имплементације права дјецe лишене породичног окружења
- Е Обезбиједити механизме за примјену заштите права дјецe с потешкоћама и укупне заштите дјецe и животног стандарда
- Ж Систем одгоја и образовања учинити правичним и доступним за развој потенцијала дјетета/ученика кроз висококвалитетне, прилагођене и свеобухватне услуге
- З Обезбиједити механизме заштите рањивих група с посебном пажњом посвећеном дјеци избјеглицама, дјеци мигрантима, дјеци с улице, дјеци у сукобу са законом и другој дјеци

VI СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ И МЈЕРЕ

А) **СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ: Унаприједити законе у БиХ, политике, стратегије, координацију и извјештавање ради побољшања имплементације опшних мјера из Конвенције о правима дјетета**

а) Опште мјере имплементације

[чланови 4, 42. и 44, став 6. Конвенције о правима дјетета]

А.1 Унапређење законског оквира

Уопштено се може рећи да је већина закона у БиХ усклађена с одредбама Конвенције, али не постоји свеобухватно законодавство везано за дјечија права на државном нивоу чиме би се постигао потпун и директан ефекат Конвенције у државном законодавству.

Због сложености политичке и административне организације БиХ (2 ентитета, 10 кантона и Дистрикт), недостатак таквог законодавства резултује недоследностима у имплементацији права дјетета широм њене територије, при чему су дјеца у сличним ситуацијама подложна варијацијама у испуњавању њихових права, зависно од подручја на којем су настањена.

Поред усклађивања законодавства са Законом о забрани дискриминације у БиХ, потребно је да се воде активности на унапређењу кривичног законодавства, усклађивању закона који регулишу насиље у породици и област социјалне заштите и заштите породица с дјецом, усклађивању закона који регулишу правну помоћ, али и на усклађивању законских аката који регулишу одредбе у вези с дефиницијом дјетета.

Ради унапређења законског оквира у Босни и Херцеговини, предлаже се 11 мјера.

Мјера 1.	Израда иницијативе за доношење свеобухватног закона о правима дјетета на нивоу БиХ, који у потпуности утјеловљује принципе и одредбе Конвенције и њених факултативних протокола и који пружа јасне смјернице за њихову досљедну примјену на цијелој територији БиХ
Носиоци посла:	Министарство за људска права БиХ и Министарство правде БиХ
Укључене институције за спровођење:	Владе ентитета и Брчко Дистрикта
Рок:	2015. година
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Поднесена иницијатива - Статус иницијативе сходно достављеним мишљењима влада
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла и донаторских средстава

Усклађивање законодавства у БиХ са Законом о забрани дискриминације из 2009. је неадекватно, што је резултовало ограниченом практичном примјеном, која се огледа у неколико регистрованих тужби због дискриминације и ниском нивоу јавне свијести о правним лијековима који су доступни у случајевима дискриминације.

Нису предузете даље мјере како би законодавство било систематично усклађено са захтјевима из Закона о забрани дискриминације.

Мјера 2.	Израда иницијативе за покретање активности на систематичном усклађивању законодавства са захтјевима из Закона о забрани дискриминације
Носиоци посла:	Министарство за људска права БиХ и Министарство правде БиХ
Укључене институције за спровођење:	Владе ентитета и Брчко Дистрикта
Рок:	2015. година
Индикатор:	- Поднесена иницијатива - Статус иницијативе сходно достављеним мишљењима влада
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла

А.1.1 Унапређење кривичног законодавства

Постојеће кривичне законе у ентитетима и Брчко Дистрикту потребно је хармонизовати с новим међународним стандардима који су утврђени у оквиру Ланзароте конвенције и Конвенције о правима дјетета и њеним факултативним протоколима. У овом објашњењу наведени су дијелови препорука и назначени стандарди на основу којих је потребно да се покрене процес усаглашавања важећих кривичних закона у БиХ.

Мјера 3. Усклађивање законодавства с Ланзароте конвенцијом

Постојећи правни систем заштите дјете од сексуалне злоупотребе и искоришћавања у Босни и Херцеговини није на потребном нивоу, посебно у области кривично-правне заштите, због чега је неопходно да се приступи његовом усклађивању с међународним стандардима, као и њиховој хармонизацији унутар саме државе.

Измјене и допуне кривично-правног законодавства би требале да иду у правцу:

Измјене и допуне Кривичног закона ФБиХ:

- Дефиницију дјетета ускладити с УН-овом Конвенцијом о правима дјетета и Конвенцијом о заштити дјете од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања, као лица до навршених 18 година старости.
- Повећати старосну границу за престанак дјетета на полни однос, на 16 година.
- Нема застаре кривичног гоњења за кривична дјела против полне слободе и морала, учињена на штету дјетета.
- Пооштрити казнену политику за кривична дјела против полне слободе и морала, прије свега подићи минималне казне.
- Увести додатне безбједносне мјере које могу да се изрекну починиоцима кривичних дјела (посебно оних која се односе на насиље над дјецом): обавезно лијечење психосоцијални третман починиоца, забрана приближавања и комуникације с одређеним лицем, удаљење из заједничког домаћинства, забрана обављања позива, дјелатности или функције која се доводи у везу с дјецом.
- Укинути сва законом утврђена ограничења за поједине професије у погледу кривичне одговорности за непријављивање кривичних дјела против полне слободе и морала а која су учињена на штету дјетета.
- Укинути могућност амнестије и помиловања за правоснажно осуђене починиоце кривичног дјела сексуалног насиља над дјецом.

- Утврдити обавезу постојања јединствене евиденције починилаца кривичног дјела сексуалног насиља над дјецом и омогућити установама и другим правним лицима, чија је дјелатност непосредно везана за рад с дјецом, добивање/провјеру података о кривичном кажњавању кандидата које запошљавају.
- Дефинисати кривично дјело „трговине људима“ сходно Палермо протоколу.

Измјене и допуне Кривичног закона РС:

- Дефиницију дјетета ускладити с УН-овом Конвенцијом о правима дјетета и Конвенцијом о заштити дјече од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања, као лица до навршених 18 година старости.
- Повећати старосну границу за пристанак дјетета на полни однос, на 16 година.
- Пооштрити казнену политику за кривична дјела против полне слободе и морала, прије свега подићи минималне казне.
- Увести додатне безбједносне мјере које могу да се изрекну починиоцима кривичних дјела (посебно оних која се односе на насиље над дјецом): забрана обављања позива, дјелатности или функције која се доводи у везу с дјецом.
- Укинути сва законом утврђена ограничења за поједине професије у погледу кривичне одговорности за непријављивање кривичних дјела против полне слободе и морала а која су учињена на штету дјетета.
- Укинути могућност амнестије и помиловања за правоснажно осуђене починиоце кривичног дјела сексуалног насиља над дјецом.
- Утврдити обавезу постојања јединствене евиденције починилаца кривичног дјела сексуалног насиља над дјецом и омогућити установама и другим правним лицима, чија је дјелатност непосредно везана за рад с дјецом, добивање/провјеру података о кривичном кажњавању кандидата које запошљавају.

Носиоци посла:	Министарство правде БиХ
Укључене институције за спровођење:	Ентитетска министарства правде
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	Извршене измјене и допуне кривичног законодавства ентитета
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла и донаторских средстава

Мјера 4. Усклађивање кривичног законодавства с препорукама Комитета за права дјетета

- Поднијети иницијативу за измјену постојећих кривичних закона (КЗ) да би се медијима и новинарима увела забрана објављивања личних података дјече и да би се обезбиједиле примјерене казне за такво дјело;
- Поднијети иницијативу за измјену постојећих КЗ ради увођења изричите забране за тјелесно кажњавање дјече у свим срединама, укључујући и породично окружење, на цијелој територији државе;
- Поднијети иницијативу за измјену постојећих КЗ ради обезбјеђења ефикасног кажњавања починиоца сексуалног искоришћавања дјече и дјела злостављања, као и обезбјеђења помоћи жртвама и свједоцима и њихове заштите;
- Поднијети иницијативу за измјену постојећих КЗ како би се обезбиједило да повреда одредаба Факултативног протокола о регрутовању и укључивању дјече у непријатељства буде изричито окарактеризована као кривично дјело;

- Поднијети иницијативу за измјене и допуне кривичних закона (законске мјере) да би лица која искоришћавају дјецу кроз присилно просјачење била подвргнута кривичним санкцијама;
- Поднијети иницијативу за измјене и допуне КЗ ради обезбјеђења примјерених санкција за починиоце дјела у вези с трговином људима, посебно оних која укључују дјецу жртве;
- Поднијети иницијативу за измјену и допуну постојећих закона да би се обезбиједило да доб жртве никада не представља разлог за поништење њеног исказа;
- Поднијети иницијативу за измјене и допуне постојећег КЗ Федерације БиХ ради инкриминирања радње трговине људима сходно Палермо протоколу.

Носиоци посла: Министарство правде БиХ

Укључене институције за спровођење: Ентитетска министарства правде

Рок: 2015/2016.

Индикатор: Извршене измјене и допуне кривичног законодавства

Буџет: Из постојећег буџета носиоца посла и донаторских средстава

А.1.2 Усклађивање закона који регулишу насиље у породици и област социјалне заштите и заштите породица с дјецом

Мјера 5.	Поднијети иницијативу о усклађивању законодавства о насиљу у породици на цијелој територији државе
Носиоци посла:	Агенција за равноправност полова БиХ
Укључене институције за спровођење:	Цендер центри ентитета
Рок:	2015.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе сходно достављеним мишљењима власти
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла и донаторских средстава
Мјера 6.	Поднијети иницијативу за доношење закона који изричито забрањују свако тјелесно кажњавање дјете у свим поставкама, укључујући и кажњавање код куће
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ
Укључене институције за спровођење:	Министарство правде БиХ и министарства правде ентитета и Правосудна комисија Брчко Дистрикта
Рок:	2015.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе сходно достављеним мишљењима власти
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла и донаторских средстава

Мјера 7.	<p>Израда иницијативе за измјене и допуне ентитетских и кантоналних закона у области социјалне заштите и заштите породица с дјецом у сљедећем:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ У ФБиХ дјецу која су жртве било којег облика насиља, злостављања, експлоатације и занемаривања, те дјецу у ризику од наведеног, препознати као кориснике права из области социјалне заштите ➤ Поднијети иницијативу за измјене и допуне постојећег Закона о социјалној заштити Републике Српске сходно Палермо протоколу ➤ У ХНК-у, Херцег-босанском кантону и Посавском кантону донијети законе о заштити породица с дјецом ➤ У Закону о социјалној заштити РС-а ускладити дефиницију дјетета „жртве трговине“, као корисника социјалне заштите, с Палермо протоколом
Носиоци посла:	Министарство за људска права БиХ, Министарство цивилних послова БиХ
Укључене институције за спровођење:	Ентитетска министарства социјалне политике/заштите
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе сходно достављеним мишљењима власти
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла и донаторских средстава

С обзиром да је на простору БиХ потребно да се усагласи минималан оквир за социјалну заштиту породица с дјецом те да је ова област уређена на нивоу ентитета и кантона и Брчко Дистрикта, потребно је да се постојећи прописи анализују и да се предложи њихово усаглашавање.

Мјера 8.	<p>Израда иницијативе за усаглашавање прописа којим се регулише одговарајуће финансирање и социјалне бенефиције за дјецу и њихове породице (да би се социјална подршка и помоћ заснивали на потребама дјеце) на цијелој територији БиХ сходно прихваћеним међународним стандардима</p>
Носиоци посла:	Министарство за људска права БиХ и Министарство цивилних послова БиХ
Укључене институције за спровођење:	Ентитетска министарства социјалне политике/заштите и надлежни одјел БД-а
Рок:	2016.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе сходно достављеним мишљењима власти
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла и донаторских средстава

А.1.3 Усклађивање закона који регулишу правну помоћ

Закон о остваривању права на бесплатну правну помоћ донесен је у Републици Српској, Брчко Дистрикту и осам кантона у Федерацији БиХ (Тузлански, Посавски, Зеничко-добојски, Западнохерцеговачки, Унско-сански, Босанско-подрињски, Херцеговачко-неретвански и Сарајевски кантон).

Мјера 9.	Покренути иницијативу за хитно усвајање Закона о остваривању права на бесплатну правну помоћ у преостала два кантона у Федерацији БиХ у којима није донесен (Средњобосански кантон и Кантон 10 – Ливањски)
Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:	Министарство правде БиХ Министарство правде Федерације БиХ
Рок:	2015.
Индикатор:	- Израђена иницијатива - Статус иницијативе сходно достављеним мишљењима власти
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла

Мјера 10.	Поднијети иницијативу за доношење закона о међународној правној помоћи у грађанским стварима који би прецизно регулисао поступке домаћих органа по Конвенцији о остваривању алиментационих захтјева у иностранству
Носиоци посла:	Министарство правде БиХ
Укључене институције за спровођење:	
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	- Израђена иницијатива - Статус иницијативе сходно достављеним мишљењима власти
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла и донаторских средстава

А.1.4 Усклађивање законских аката који регулишу одредбе у вези с дефиницијом дјетета

Мјера 11.	Усвојити јасне одредбе у законским актима и јавним политикама о дефиницији дјетета сходно Конвенцији о правима дјетета
Носиоци посла:	Министарство правде БиХ и Министарство за људска права БиХ
Укључене институције за спровођење:	Ентитетска министарства правде, Правосудна комисија Брчко Дистрикта
Рок:	2015.
Индикатор:	Усвојене одредбе
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла и донаторских средстава

A.2 Свеобухватна политика и стратегија

Ради континуираних активности на спровођењу Конвенције о правима дјетета и њених факултативних протокола, донесен је Акциони план за дјецу БиХ (2015–2018), а да би се спријечила и сузбила **злоупотреба опојних дрога у Босни и Херцеговини припремљена је Стратегија надзора над опојним дрогама у БиХ с акционим плановима.**

Мјера 1.	Обезбиједити адекватне људске, техничке и финансијске ресурсе како би спровођење овог Акционог плана било остварено на свеобухватан и досљедан начин на цијелој територији БиХ
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ, Савјет министара БиХ, владе ентитета и Дистрикта
Укључене институције за спровођење:	Локална заједница
Рок:	Континуирано, сходно роковима датим за сваку мјеру у АП-у
Индикатор:	Извјештаји о спровођењу АП-а, годишњи и завршни
Буџет:	Планиран буџет по активностима на годишњем нивоу носиоца посла и укључених институција за спровођење
Мјера 2.	Усвајање и спровођење активности утврђених Стратегијом надзора над опојним дрогама у БиХ (2015–2020) и акционим плановима
Носиоци посла:	Министарство безбједности БиХ
Рок:	2015.
Индикатор:	Усвојена Стратегија и извјештаји о спровођењу
Буџет:	Сходно Стратегији

A.3 Координација и извјештавање

Ради извршења обавеза које има Босна и Херцеговина у вези с Конвенцијом УН-а о правима дјетета и њена два факултативна протокола, формирано је Вијеће за дјецу БиХ као стручно, интерресорно, савјетодавно и координирајуће тијело Савјета министара Босне и Херцеговине. Одлука о формирању Вијећа за дјецу БиХ усвојена је на 30. сједници Савјета министара БиХ, одржаној 4. децембра 2012. године, а Одлука о именовању чланова Вијећа за дјецу усвојена је на 67. сједници одржаној 6. новембра 2013. године.

У Републици Српској је формиран и дјелује Савјет за дјецу РС-а, а формирање оваквог тијела у Федерацији БиХ знатно би унаприједило координацију и извјештавање у том ентитету, посебно имајући у виду његово сложено уређење.

Мјера 1.	Обезбиједити потребне финансијске и техничке ресурсе за рад Вијећа за дјецу БиХ да би своју улогу обављао на ефикасан начин
Носиоци посла:	Савјет министара БиХ и
Укључене институције за спровођење:	Министарство за људска права БиХ
Рок:	Континуирано
Индикатор:	Издвојена потребна финансијска средства, на годишњем нивоу, за рад Вијећа за дјецу
Буџет:	Из буџета МЛЪПИ-ја предвиђено је у 2015. години 50.000 КМ за спровођење мјера које се односе на Вијеће за дјецу, али ће у изворе финансирања бити укључена и донаторска средства

Мјера 2.	Поднијети иницијативу за измјену систематизације радних мјеста у МЛЪПИ БиХ ради успоставе одјела за права дјетета у оквиру Сектора за људска права ¹ , да би се ојачала улога и водство МЛЪПИ-ја у заговарању права дјетета, формулисању политике, праћењу имплементације програма и мобилизацији ресурса за дјецу
Носиоци посла:	Министарство за људска права БиХ и
Укључене институције за спровођење:	Савјет министара БиХ
Рок:	2015.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе сходно достављеним мишљењима власти
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла

2 Комитет препоручује да држава чланица одмах предузме мјере како би активирала Вијеће за дјецу БиХ и успоставила сектор за људска права дјете у оквиру Министарства за људска права и избјеглице. Даље препоручује да држава чланица размотри могућност да Вијеће за дјецу, или нови сектор за људска права дјете, или неко друго одговарајуће тијело, буде задужено за координацију и оцјену спровођења Конвенције и њена два факултативна протокола и да му пружи кадровска, техничка и финансијска средства и овлашћења у оквиру Владе за ефикасно спровођење свог мандата.

Мјера 3.	Израда годишњег извјештаја о спровођењу Акционог плана за дјецу БиХ (2015-2018) који се доставља на усвајање Савјету министара БиХ
Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:	Вијеће за дјецу БиХ Све надлежне институције за спровођење мјера
Рок:	Сваке године - јануар наредне за претходну годину
Индикатор:	Извјештај је израђен и усвојио га је Савјет министара БиХ
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла и донаторских средстава
Мјера 4.	Поднијети иницијативу за формирање савјета за дјецу у Федерацији БиХ
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ
Укључене институције за спровођење:	Влада Федерације БиХ
Рок:	2015.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе сходно достављеним мишљењима власти
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла

A.4 Расподјела средстава

Генерално се може закључити да постоје празнине између легислативе и њеног спровођења и недовољни буџети који се алоцирају за дјецу.

Из буџета ентитета издвајају се значајна средства за социјалну заштиту, али је већина тих издатака за кориснике у вези с ратним статусом лица, што је резултовало недостатком средстава за друга лица која су угрожена и са сличним или вишим нивоом потреба, укључујући дјецу и њихове породице. Постоје значајне разлике у доступности социјалне помоћи у различитим подручјима државе.

У области социјалне заштите дјецe и породица у ФБиХ присутне су разлике, с различитим нивоима погодности од кантона до кантона. Закон о социјалној заштити у ФБиХ прописује да су кантони задужени за даљу регулацију и финансирање права и бенефиција за породице с дјецом. Због разлика у јавној финансијској ситуацији, неке бенефиције су и даље неприступачне корисницима, нпр. дјечији додатак је предвиђен у пет од десет кантона. Износ дјечијег додатка разликује се по кантонима (најнижи 9,70 КМ, а највиши 50 КМ).

Такође, у Републици Српској је недавно дошло до смањења висине дјечијег доплатка.

Мјера 1.	Поднијети иницијативу за програмско буџетирање, обезбјеђивање буџета који адекватно узимају у обзир потребе све дјеце на свим нивоима власти у држави (ентитетски, Дистрикта, кантонални, општински), осигурање видљивости дјеце у буџету с јасно додијељеним средствима за потребе и задовољавање права све дјеце у релевантним секторима и успостављање система мониторинга
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ и Савјет министара БиХ
Укључене институције за спровођење:	Министарство цивилних послова, владе ентитета и Дистрикта, ентитетска министарства финансија и надлежни одјел Дистрикта
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе сходно достављеним мишљењима власти
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла
Мјера 2.	Поднијети иницијативу за успоставу механизма за праћење и оцјену адекватности, дјелотворности и праведности у расподјели средстава издвојених за спровођење Конвенције о правима дјетета
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ
Укључене институције за спровођење:	Владе ентитета, кантона и Дистрикта
Рок:	2016/2017.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе сходно достављеним мишљењима власти
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла
Мјера 3.	Развијање вјештина запослених у ентитетским, кантоналним институцијама и локалним управама за планирање и управљање буџетом усмјереним на потребе дјеце и породица (семинари и сл.)
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ
Укључене институције за спровођење:	Ресурси НВО „Снажнији глас за дјецу“
Рок:	2016/2017.
Индикатор:	Број одржаних семинара и едукованог кадра
Буџет:	Донаторска средства

A.5 Прикупљање података

Евидентан је недостатак статистичких података који се односе на примјену Конвенције као и недостатак јасне подјеле одговорности за прикупљање, консолидацију и анализу података између различитих државних тијела.

Успостављена *DevInfo* база података не укључује никакав процес обезбјеђења квалитета за провјеру поузданости података.

Када је у питању област дјечије заштите на нивоу БиХ и ентитета, још увијек није изграђен јединствен систем прикупљања свих потребних показатеља како би се адекватно пратила област права дјецe, посебно показатеља који се односе на испуњавање међународних обавеза БиХ, и то у различитим областима којима се штите права дјецe у БиХ.

Мјера 1.	Поднијети иницијативу за успоставу координираног система за свеобухватно прикупљање, чување и анализу података којим ће бити покривена сва дјеца (до 18 година) и који ће бити разврстани по категоријама којима је потребна посебна заштита. Податке треба прикупљати по доби, полу, националној припадности, инвалидности, социо-економском статусу и географском положају
Носиоци посла:	Министарство за људска права БиХ, Министарство цивилних послова, Министарство правде, Министарство безбједности
Укључене институције за спровођење:	Надлежне ентитетске власти
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе сходно достављеним мишљењима власти
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла

A.6 Независно праћење

Одјел за праћење права дјеце при Институцији омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине и Омбудсмен за дјецу у Републици Српској почели су с радом половином 2009. године. Надлежни на свим нивоима власти нису испоштовали бројне препоруке ових независних механизма, укључујући и препоруке УН-овог Комитета за права дјетета.

Мјера 1.	Предузети потребне активности да би се обезбиједило да Одјел за праћење права дјеце при Институцији омбудсмена за људска права БиХ и Омбудсмен за дјецу у Републици Српској имају одговарајуће људске, техничке и финансијске ресурсе, као и имунитете који су им потребни да би ефикасно функционисали (укључујући и рјешавање притужби дјеце на брз и дјецу прилагођен начин) као и за обезбјеђивање адекватног праћења препорука које даје Вијеће за дјецу. Одговарајући људски ресурси подразумевају мултидисциплинарни тим (правници, психолози, социјални радник, педагог итд.)
Носиоци посла:	Институција омбудсмена за људска права БиХ
Укључене институције за спровођење:	Савјет министара БиХ, Влада РС-а
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	Обезбијеђени одговарајући људски, технички и финансијски ресурси
Буџет:	Носилац посла треба да планира буџет сходно планираним ресурсима
Мјера 2.	Подстицати ангажман НВО-а у погледу праћења стања права дјеце у БиХ
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ
Укључене институције за спровођење:	Мрежа „Снажнији глас за дјецу“
Рок:	Континуирано
Индикатор:	Извјештаји и анализе о стању права дјеце у БиХ
Буџет:	Донаторска средства

A.7 Ширење и подизање свијести

На основу истраживања које су вршиле невладине организације, постоји недовољно познавање Конвенције међу дјецом. Зато треба да се настави повећавати медијски ангажман у подизању свијести о Конвенцији на начин прилагођен дјецу, посебно кроз већу употребу штампе, радија, телевизије, интернета и других медија, као и активно учешће дјеце у јавним теренским активностима.

Мјера 1.	Повећати медијски ангажман у подизању свијести о Конвенцији на начин прилагођен дјецу, а посебно кроз едукативне радионице по школама
Носиоци посла:	Институција омбудсмена за људска права БиХ
Укључене институције за спровођење:	Одјел за праћење права дјеце при Институцији омбудсмена за људска права БиХ, Омбудсмен за дјецу у Републици Српској, Вијеће за дјецу БиХ – представници НВО-а и академске заједнице
Рок:	Континуирано
Индикатор:	Број емисија на различитим медијима које су посвећене тематици ове мјере, број едукативних радионица у школама
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла и донаторских средстава
Мјера 2.	Реализовати промотивно-едукативне кампање о дјечијим правима и прихватању различитости, прилагођене различитим циљним групама (дјецу, родитељима, професионалној јавности, широј заједници)
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ
Укључене институције за спровођење:	Институција омбудсмена за људска права БиХ и Омбудсмен за дјецу у Републици Српској и Мрежа „Снажнији глас за дјецу“
Рок:	Континуирано
Индикатор:	Број кампања
Буџет:	Донаторска средства

A.8 Обуке

Иако су организоване обуке и образовне активности везане за Конвенцију у правосудним органима, за полицијске службенике и државне службенике већину обука организују невладине организације уз подршку међународних донатора. Међутим, упитна је примарна одговорност за пружање адекватне и систематичне обуке и/или сензибилизације о дјечијим правима за оне групе професионалаца које раде с дјецом и за дјецу, гдје спадају полицијски службеници, парламентарци, судије, адвокати, здравствени радници, наставници, васпитачи, школска администрација и други професионалци по потреби.

Мјера 1.	Пружити адекватне и систематичне обуке о правима дјетета свим професионалцима који раде с дјецом и за дјецу (полицијски службеници, парламентарци, судије, тужиоци, адвокати, здравствени радници, наставници, васпитачи, школска администрација и др.) и успоставити сертификавање програма обука
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ
Укључене институције за спровођење:	Министарство за људска права БиХ, Министарство правде, Министарство безбједности, НВО
Рок:	Континуирано
Индикатор:	Број обука
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла и донаторских средстава
Мјера 2.	Иницирати израду политика заштите дјеце и етичких кодекса запосленика за све институције које раде директно с дјецом (с приједлогом за обавезну обуку о њима)
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ
Укључене институције за спровођење:	Министарство за људска права БиХ, Министарство правде, Министарство безбједности, НВО
Рок:	Крај 2015. године
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Поднесена иницијатива - Достављена мишљења влада
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла и донаторских средстава

А.9 Сарадња с цивилним друштвом

Развијање сарадње с цивилним друштвом, односно законско уређивање питања регистрације и рада невладиних организација уређује се Законом о удружењима и фондацијама БиХ и ентитета, али и законима који регулишу финансијски сектор. Када је у питању ова област, новина је да је Савјет министара БиХ закључило Генерални протокол о сарадњи с навладиним организацијама. Ипак, потребно је да се настави с развијањем стандардизованог приступа у развоју сарадње и партнерства с невладиним организацијама и на промовисању правне регулације партнерства с невладиним организацијама, поготово с организацијама које су дале велики допринос у промоцији и заговарању боље заштите дјецe у БиХ.

Невладине организације, иако имају важну улогу у пружању услуга заштите дјецe, и даље зависе од међународних донатора и остају изложене истим пореским обавезама као и приватни субјекти оријентисани на остваривање профита, што погоршава ограниченост ресурса с којим се већ суочавају.

Мјера 1.	Поднијети иницијативу за обезбјеђење повољнијих услова рада цивилном друштву и невладиним организацијама кроз ниже пореске стопе и обезбјеђење буџетских средстава на свим нивоима власти за финансирање програма НВО-а у области промоције и заштите права дјецe
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ
Укључене институције за спровођење:	Савјет министара, владе ентитета, Дистрикта, кантона
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе сходно достављеним мишљењима власти
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла

A.10 Дјечија права и пословни сектор

Међународни стандарди за заштиту људских права, заштиту околиша и други стандарди нису адекватно праћени, штићени и испуњени како би се обезбиједило да не утичу негативно на лица, укључујући и дјецу, породице и заједнице. Питања која се односе на утицај пословних активности на животну средину и здравље нису ријешена на транспарентан начин који омогућава јавности да буде информисана и као таква да пажљиво прати и учествује у томе. УН-ов Комитет за права дјетета је 2013. године донио Општи коментар број 16 о обавезама државе у погледу утицаја пословног сектора на права дјетета. Мјере које се предлажу треба посматрати у свјетлу Резолуције 8/7 и 17/4 Савјета за људска права, гдје се наводи да права дјетета треба имати у виду када се истражује однос између економије и људских права.

Мјера 1.	Превести Општи коментар број 16 о обавезама државе у погледу утицаја пословног сектора на права дјетета, промовисати га и учинити га доступним пословном сектору у БиХ
Носиоци посла:	Министарство за људска права БиХ
Укључене институције за спровођење:	Вијеће за дјецу БиХ, Министарство правде, министарства задужена за заштиту околиша, трговине, економских односа, НВО
Рок:	2015.
Индикатор:	- Преведен Општи коментар, објављен на веб-страницама надлежних министарстава
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла
Мјера 2.	Поднијети иницијативу у вези с испитивањем и прилагођавањем законодавног оквира (у грађанском, кривичном и управном праву) да би се обезбиједила правна одговорност предузећа и њихових подружница (које послују или се њима руководи с територије БиХ) везано за кршење људских права, посебно права дјетета
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ, у партнерству са НВО
Укључене институције за спровођење:	Министарство правде, министарства задужена за заштиту околиша, трговине, економских односа, НВО
Рок:	2015.
Индикатор:	- Израђена иницијатива - Статус иницијативе сходно достављеним мишљењима власти
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла

Б) СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ: Унаприједити амбијент за имплементацију општих принципа Конвенције о правима дјетета у вези с недискриминацијом, најбољим интересом дјетета и поштивањем мишљења дјетета

Б. Општи принципи [чланови 2, 3, 6. и 12. Конвенције]

Б.1 Недискриминација

Ради спречавања расне дискриминације донесен је Закон о забрани дискриминације (2009) и Ревидирани акциони план БиХ о образовним потребама Рома (2010).

Међутим, није уведен кодекс понашања у вези с дискриминацијом којим би се забранило стереотипно и стигматизовано приказивање мањинских и/или етничких група у медијима и нису предузете мјере како би се даље радило на Декларацији и Програму дјеловања који су усвојени на Свјетској конференцији против расизма, расне дискриминације, ксенофобије и нетолеранције.

Нису предузете даље мјере ради подизања свијести јавности о правним лијековима који су доступни у случајевима дискриминације, укључујући израду информације о томе како да се направе притужбе Институцији омбудсмена за људска права у Босни и Херцеговини, посебно у образовним и здравственим установама, гдје се дјеца често сусрећу с проблемима дискриминације.

Дискриминација у контексту образовања и даље је присутна, укључујући даље постојање тзв. „двје школе под једним кровом“ и политику моноетничких школа у БиХ гдје су разреди одвојени по основу националне припадности.

Ревидирани акциони план БиХ о образовним потребама Рома не имплементира се на досљедан начин, као посљедица ограничења расподеле буџета, што резултује неједнакошћу у приступу праву на образовање ромске дјеце.

У Годишњем извјештају о појавама дискриминације у БиХ за 2013. годину, који припрема Институција омбудсмена за људска права БиХ, на стр. 19. се наводи: „Имајући у виду чињеницу да је дошло до кршења права дјеце у процесу основног образовања, да до завршетка првог полугодишта школске 2013/2014. године велики број дјеце није кренуо на наставу у Коњевић-Пољу, да није дошло до приближавања ставова различитих страна, као ни да покушаји посредовања и изналажења рјешења путем дијалога нису уродили плодом, омбудсмени су донијели одуку о изради специјалног извјештаја о праву дјеце на образовање у Босни и Херцеговини“, али тај извјештај није урађен.

<p>Мјера 1.</p> <p>Носиоци посла:</p> <p>Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути кампање ради подизања свијести јавности о правним лијековима који су доступни у случајевима дискриминације, укључујући израду информације, прилагођену језику дјетета, о томе како да се направе притужбе Институцији омбудсмена</p> <p>Институција омбудсмена за људска права БиХ</p> <p>Одјел за праћење права дјецe при Институцији омбудсмена за људска права БиХ, Омбудсмен за дјецу у Републици Српској</p> <p>2015. и континуирано</p> <p>Број кампања Израђена информација о томе како да се направи притужба Институцији омбудсмена</p> <p>Из постојећег буџета носиоца посла и донаторских средстава</p>
<p>Мјера 2.</p> <p>Носиоци посла:</p> <p>Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу за израду специјалног извјештаја о праву дјецe на образовање у БиХ</p> <p>Вијеће за дјецу БиХ Институција омбудсмена за људска права БиХ, Одјел за праћење права дјецe при Институцији омбудсмена за људска права БиХ, Омбудсмен за дјецу у Републици Српској</p> <p>2015.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе <p>Из постојећег буџета носиоца посла и донаторских средстава</p>
<p>Мјера 3.</p> <p>Носиоци посла:</p> <p>Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу за обезбјеђење одговарајућих мјера подршке и правилно обучене кадрове да би се олакшала етничка разноликост и интеграција у школама ради прекидања сегрегације дјецe у школама на основу националности (политика „двје школе под једним кровом“ и једнонационалне школе)</p> <p>Министарство цивилних послова, Конференција министара образовања БиХ</p> <p>Министарства образовања просвјете ентитета, кантона и Дистрикта</p> <p>2015.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе - Извјештај Конференције министара БиХ о одговарајућим мјерама подршке <p>Из постојећег буџета носиоца посла</p>

<p>Мјера 4.</p> <p>Носиоци посла:</p> <p>Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу за предузимање активних мјера које би обезбиједиле спровођење РАП-а БиХ о образовним потребама Рома, укључујући и додјелу одговарајућих финансијских, људских и техничких ресурса за његово спровођење и мониторинг</p> <p>Министарство за људска права БиХ</p> <p>Министарство цивилних послова, министарства образовања ентитета, кантона и Дистрикта</p> <p>2015.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе - Информација о предузетим активним мјерама и додијељеним финансијским, људским и техничким ресурсима <p>Из постојећег буџета носиоца посла</p>
<p>Мјера 5.</p> <p>Носиоци посла:</p> <p>Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу за унапређење кодекса понашања новинара ради уклањања стереотипа и стигматизације мањинских и/или етничких група у медијима и његову потпуну примјену</p> <p>Вијеће за дјецу БиХ</p> <p>РАК и представници медија</p> <p>2015.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе <p>Из постојећег буџета носиоца посла</p>
<p>Мјера 6.</p> <p>Носиоци посла:</p> <p>Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Израдити програме који се односе на Конвенцију о правима дјетета, које БиХ треба да предузме како би радила на Декларацији и Програму дјеловања који су усвојени на Свјетској конференцији против расизма, расне дискриминације, ксенофобије и сродних облика нетолеранције</p> <p>Вијеће за дјецу БиХ</p> <p>Академска заједница и НВО „Снажнији глас за дјецу“</p> <p>2016/2017.</p> <p>Урађени програми и извјештаји о спровођењу</p> <p>Донаторска средства</p>

Министарство за људска права и избјеглице БиХ је 30. октобра 2012. затражило од влада ентитета и Дистрикта мишљење у погледу оправданости иницијативе за покретање поступка закључења Факултативног протокола уз Конвенцију о правима дјетета УН-а који се односи на поступак по представкама.

Влада Федерације БиХ је 11. марта 2013. године дала своју сагласност за закључење овог међународног уговора, а Брчко Дистрикт је дао сагласност 18. фебруара 2014. године.

Влада Републике Српске није доставила тражено мишљење ни по поновљеном захтјеву МЉПИ-ја.

Такође, Мрежа „Снажнији глас за дјецу“ је, у поводу обиљежавања 25 година Конвенције о правима дјетета, покренула заговорачке активности за потписивање и ратификацију наведеног протокола.

Мјера 7.	Наставити с активностима на ратификацији Трећег факултативног протокола уз Конвенцију о правима дјетета
Носиоци посла:	Министарство за људска права БиХ и Влада Републике Српске
Укључене институције за спровођење:	Предсједништво БиХ
Рок:	2016/2017.
Индикатор:	Ратификован Трећи факултативни протокол
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла

Б.2 Најбољи интереси дјетета

Принцип најбољег интереса дјетета није адекватно примијењен у ситуацијама које се тичу дјеце лишене породичног окружења. Конкретно, најбољи интереси дјетета нису узети као примарни приликом регулисања и примјене концепта смјештаја дјеце лишене породичног окружења у различите облике алтернативне помоћи, укључујући и установе.

Принцип најбољег интереса дјетета, који је општепознат, требало би на одговарајући начин да се угради и досљедно примјењује у свим законодавним, управним и судским поступцима и свим политикама, програмима и пројектима који се односе на дјецу и утичу на њих, посебно дјецу лишену породичног окружења.

УН-ов Комитет за права дјетета је 2013. године донио Општи коментар број 14 о праву дјетета да његов или њен најбољи интерес буде узет у обзир као примарни и препоручио државама да га промовишу у парламентима, владама или правосудју на државном, ентитетском и локалном нивоу. Општи коментар мора да буде преведен, укључујући верзију прилагођену на дјечи разумљив начин (треба га учинити доступним дјеци). Такође, треба га интегрисати у планове и програме обуке за професионалце.

Мјера 1.	Превести Општи коментар број 14 о праву дјетета да његов или њен најбољи интерес буде узет у обзир као примарни
Носиоци посла:	Министарство за људска права БиХ
Укључене институције за спровођење:	Вијеће за дјецу БиХ, Министарство правде, Министарство цивилних послова БиХ
Рок:	2015.
Индикатор:	- Преведен Општи коментар, објављен на веб-страницама надлежних министарстава
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла
Мјера 2.	Урадити смјернице за одређивање најбољег интереса дјетета у свакој области и дистрибуирати их у јавним и приватним установама социјалне помоћи, образовања, здравства, судовима, управним органима и законодавним тијелима
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ
Укључене институције за спровођење:	Академска заједница, министарства рада и социјалне политике/заштите, образовања, здравства/здравља, правде
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	Урађене смјернице
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла и донаторских средстава
Мјера 3.	Покренути активности ради поштивања најбољег интереса дјетета и подршке процесу деинституционализације домова за смјештај дјеце без родитељског старања; дјечи лишеној породичног окружења обезбиједити смјештај у породичном облику бриге (Family based care) који се неће завршити с пунољетством него ће трајати до завршетка школовања дјетета/младе особе
Носиоци посла:	Министарство цивилних послова и (Вијеће за дјецу БиХ)
Укључене институције за спровођење:	Савјет министара БиХ, владе ентитета, Дистрикта, кантона, невладин сектор
Рок:	2017/2018.
Индикатор:	Минимално 10% више дјеце без породичног окружења смјештено у породични облик бриге на годишњем нивоу, почев од 2017. године
Буџет:	Из буџета институција за спровођење и донаторских средстава

Мјера 4.	Урадити етички кодекс везан за хуманитарни рад с дјецом и њиховим породицама, с јасно дефинисаним смјерницама дозвољених и недозвољених активности у хуманитарном раду
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ
Укључене институције за спровођење:	Академска заједница и невладин сектор
Рок:	2016.
Индикатор:	Урађен етички кодекс
Буџет:	Из буџета носиоца посла и донаторских средстава
Мјера 5.	Спровести истраживање које би се односило на ступање у ране бракове дјеце и младих у БиХ
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ
Укључене институције за спровођење:	Академска заједница и невладин сектор
Рок:	2016.
Индикатор:	Спроведено истраживање и објављени резултати
Буџет:	Из донаторских средстава

Б.3 Поштивање мишљења дјетета

Законодавство, укључујући и породичне законе и друге релевантне прописе, признаје дјечије право да изрази своје мишљење у правним поступцима који се на њих односе. Покренут је програм „Јачање система социјалне заштите и инклузије дјеце“, у 2009. години, како би се подржало увођење и унапређење учешћа дјеце на нивоу заједнице. Међутим, стварна примјена закона који признаје права дјеце да изразе своје ставове у одлукама које утичу на њих, укључујући и ставове у правним поступцима који се на њих односе, ријетко се примјењује и систематски је не прате социјални радници и судови.

Мјера 1.	Обезбиједити ефикасну примјену законодавства којим се признају права дјецe да изразе своје ставове у правним поступцима који се на њих односе (посебно за судове и социјалне раднике)
Носиоци посла:	Министарство правде БиХ
Укључене институције за спровођење:	Ентитетска министарства правде и Правосудни одјел Брчко Дистрикта
Рок:	Континуирано
Индикатор:	Извјештај о предузетим мјерама ради ефикасне примјене законодавства
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла
Мјера 2.	Урадити смјернице с приједлогом програма и активности о подизању свијести за промовисање смисленог и ефикасног учешћа дјецe у породици, заједници и школи укључујући и њихово учешће у тијелима савјета ученика, уз посебну пажњу посвећену угроженој дјеци
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ
Укључене институције за спровођење:	у партнерству с НВО и академском заједницом
Рок:	2016/2017.
Индикатор:	Урађене смјернице
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла и донаторских средстава
Мјера 3.	Покренути иницијативу за обезбјеђење партиципације дјецe у изради и доношењу јавних политика и одлука којим се уређују права дјецe или које утичу на квалитет живота дјетета и за обуку професионалаца који раде с дјецом односно за дјецу о поштивању мишљења дјетета
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ у партнерству с
Укључене институције за спровођење:	НВО и академском заједницом
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла

В) СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ: Обезбиједити услове за потпуну примјену грађанских права и слобода дјеце и успоставити специфичне механизме за заштиту права и слобода

В. Грађанска права и слободе

[чланови 7, 8, 13-17, 19. и 37. (а) Конвенције]

В.1 Упис у матичну књигу рођених

Иако је усвојен Закон о матичним књигама у Републици Српској (у октобру 2009) и у Федерацији Босне и Херцеговине (у јулу 2011), још није успостављен слободан и универзални систем уписа рођења, што резултује потешкоћама у упису дјеце која су рођена изван болнице, дјеце која живе у удаљеним подручјима, избјеглица и дјеце која припадају мањинским групама. Конкретно:

- нема довољно канцеларија за упис рођења дјеце у руралним и удаљеним подручјима;
- упис рођења дјеце није бесплатан за оне који нису рођени у болници;
- постоје тешкоће с којима се сусрећу породице припадника етничких мањина, посебно оних ромске националности, због недостатка услуга преводилаца и тумача;
- упис рођења дјетета зависи од имиграционог статуса дјететових родитеља, што је резултовало посебно неповољним положајем ромске заједнице у којој изразито мали број родитеља посједује потребну документацију, и
- не постоји јавна свијест о важности уписа у матичне књиге рођења, посебно међу ромском популацијом.

Мјера 1.	Покренути иницијативу за активности које би омогућиле: <ul style="list-style-type: none">- повећање броја матичних канцеларија у руралним подручјима;- бесплатно издавање родних листова;- обезбјеђење бесплатне правне помоћи, а по потреби и асистенције, како би се олакшала пријава новорођене дјеце неписменим лицима или лицима без документације;- издавање родних листова за сву дјецу рођену на територији државе без обзира на имиграциони статус дјетета или његових родитеља;- подизање свијести, посебно међу ромском популацијом, о важности уписа у матичне књиге рођених
Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:	Министарство цивилних послова БиХ Матичне канцеларије општина и локалне заједнице
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none">- Израђена иницијатива- Статус иницијативе- Извјештаји о покренутих активностима
Буџет:	Из постојећег буџета институција за спровођење

В.2 Право на приватност

Постоје случајеви у којима се новинари неетички и непрофесионално понашају објављујући личне податке дјеце и младих који су жртве или починиоци кривичних дјела. На нивоу БиХ не постоји законодавство које медијима и/или новинарима забрањује објављивање личних података дјеце чиме би се обезбиједиле примјерене казне за такво понашање. Не постоје специфични механизми за дјецу путем којих би она имала могућност да се жале због кршења њихове приватности и постоји потреба да се повећа заштита дјеце која су укључена у кривичне поступке. Надаље, изостају организоване кампање за подизање свијести о Конвенцији и праву дјетета на приватност међу новинарима и другим медијским занимањима.

Мјера 1.	Покренути иницијативу за успоставу специфичних механизма за дјецу да би она имала могућност да се жале због кршења њихове приватности и да се повећа заштита дјеце која су укључена у кривичне поступке
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ
Укључене институције за спровођење:	Институција омбудсмена БиХ и Омбудсмен за дјецу Републике Српске
Рок:	2016.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла

Г) СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ: Унаприједити механизме заштите дјеце и јачање свијести ради спречавања и сузбијања насиља над дјецом**Г. Насиље над дјецом**

[чланови 19, 37. (а) и 39. Конвенције]

Г.1 Тјелесна казна

Није дозвољено тјелесно кажњавање дјеце у школама, нити као дисциплинска мјера у казним установама, али тјелесно кажњавање у кући остаје широко распрострањено у држави.

С обзиром да изостаје изричита забрана тјелесног кажњавања дјеце у свим срединама, укључујући и породично окружење, у специфичном циљу А ова забрана је издвојена као посебна мјера.

Међутим, постоји прихватање одређеног степена насиља ради „дисциплинирања“ дјеце па изостаје и јачање и подизање свијести у образовним програмима, укључујући кампање, ради промовисања позитивних и алтернативних облика дисциплине и поштивања дјечијих права, уз учешће дјеце, уједно подижући свијест о штетним посљедицама које узрокује тјелесно кажњавање.

Мјера 1.	Кроз кампање и образовне програме ојачати и проширити подизање свијести ради промовисања позитивних и алтернативних облика дисциплине и поштивања дјечијих права, уз учешће дјеце, уједно подижући свијест о штетним посљедицама које узрокује тјелесно кажњавање
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ и НВО
Укључене институције за спровођење:	Сва надлежна министарства образовања, академска заједница, НВО
Рок:	Континуирано
Индикатор:	Број кампања и образовних програма
Буџет:	Постојећи буџет носиоца посла и донаторска средства
Мјера 2.	Покренути иницијативу за развијање културе одговорног родитељства јачањем компетенција родитеља за одгој и заштиту дјеце без насиља
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ и академска заједница
Укључене институције за спровођење:	Министарства социјалне политике/заштите ентитета и кантона, породична савјетовалишта, НВО
Рок:	2015.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе, родитељима доступна литература о одговорном родитељству
Буџет:	Донаторска средства

Г.2 Злостављање и занемаривање

Недостаје усклађено законодавство о насиљу у породици на цијелој територији државе, што представља значајну препреку у обезбјеђивању спречавања и кажњавања свих облика насиља над дјецом. Осим тога, недостатак националне базе података о насиљу у породици које се врши над дјецом такође спречава свеобухватну процјену мјера, узрока и природе тог феномена. Мјере за ширење информација о утицају насиља у породици на дјецу и мјере за подстицање пријављивања случајева злостављања дјеце и даље су неадекватне.

Мјера 1.	Успоставити базу података о свим случајевима насиља у породици које се врши над дјецом ради предузимања свеобухватне оцјене њиховог обима, узрока и природе
Носиоци посла:	Агенција за равноправност полова БиХ
Укључене институције за спровођење:	Цендер центри ентитета
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	Успостављена база података
Буџет:	Постојећи буџет носиоца посла и донаторска средства
Мјера 2.	Ојачати едукативне програме и програме за подизање свијести, укључујући кампање у којима учествују дјеца ради спречавања и сузбијања злостављања дјеце и анализовати утицај насиља на појединца и заједницу на локалном и државном нивоу
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ и академска заједница
Укључене институције за спровођење:	Министарства образовања ентитета и кантона, и министарства рада и социјалне политике, НВО
Рок:	Континуирано
Индикатор:	Број едукативних програма и кампања и анализа
Буџет:	Донаторска средства
Мјера 3.	Појачати мјере за подстицање пријављивања случајева злостављања дјеце и процесуирати починиоце тих дјела
Носиоци посла:	ВСТС
Укључене институције за спровођење:	Ентитетска и кантонална тужилаштва, тужилаштво Дистрикта и судови
Рок:	Континуирано
Индикатор:	Извјештаји тужилаштва и судова о броју пријављених и процесуираних случајева
Буџет:	Постојећи буџет носиоца посла

<p>Мјера 4.</p> <p>Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Развијање мултидисциплинарног модела поступања у превенцији и заштити дјеце од свих облика насиља - интерсекторски протоколи на локалним нивоима</p> <p>Министарство за људска права БиХ Надлежне институције ентитета и кантона и локална заједница</p> <p>2015/2016.</p> <p>Број донесених интерсекторских протокола на локалним нивоима</p> <p>Постојећи буџет носиоца посла и донаторска средства</p>
<p>Мјера 5.</p> <p>Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Поднијети иницијативу за развијање ефикасне и оперативне мреже различитих услуга за дјецу жртве насиља, укључујући и склоништа за дјецу и мајке жртве насиља у породици</p> <p>Министарство за људска права БиХ и Надлежне институције ентитета и кантона и локална заједница</p> <p>2015.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе - Извјештаји о покренутих активностима (Број склоништа за дјецу и мајке жртве насиља) <p>Постојећи буџет носиоца посла и донаторска средства</p>
<p>Мјера 6.</p> <p>Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу да се дјеца жртве насиља, злостављања, експлоатације и занемаривања третирају као корисници социјалне заштите у Федерацији БиХ</p> <p>Министарство за људска права БиХ Федерално министарство рада и социјалне политике</p> <p>2015.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе - Извјештаји о покренутих активностима <p>Постојећи буџет носиоца посла</p>

<p>Мјера 7.</p> <p>Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу у вези с израдом наставног плана и програма на тему насиља над и међу дјецом на додипломским и постдипломским студијима неких факултета</p> <p>Вијеће за дјецу БиХ Академска заједница</p> <p>2015/2016.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе - Извјештаји о покренутих активностима <p>Постојећи буџет носиоца посла</p>
<p>Мјера 8.</p> <p>Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу да се у курикулумима основних и средњих школа уведе и едукација о свим облицима насиља, злостављања, експлоатације и занемаривања дјеце, начинима пријаве и заштите</p> <p>Вијеће за дјецу БиХ Сва надлежна министарства образовања у БиХ</p> <p>2015/2016.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе - Извјештаји о покренутих активностима <p>Постојећи буџет носиоца посла</p>
<p>Мјера 9.</p> <p>Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу за унапређење заштите дјеце од злостављања и занемаривања у институцијама</p> <p>Вијеће за дјецу БиХ Сва надлежна министарства рада и социјалне политике/заштите у БиХ</p> <p>2015/2016.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе - Извјештаји о покренутих активностима <p>Постојећи буџет носиоца посла</p>

Г.3 Сексуално искоришћавање и злостављање

Недовољна су финансијска средства за имплементацију „Акционог плана за побољшање система за заштиту дјеце од дјечије порнографије и других облика сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања путем информационих и комуникационих технологија у Босни и Херцеговини“.

Поред тога, постоји недостатак оквира за прекограничну сарадњу за кривично гоњење починиоца, као и помоћ и заштиту жртава и свједока, али и врсте и дужине казне за сексуално искоришћавање и сексуално злостављање у кривичним законима и КЗ Брчко Дистрикта често нису примјерене.

Мјера 1.	Обезбиједити пружање адекватних људских, техничких и финансијских ресурса за имплементацију Акционог плана за заштиту дјеце и спречавање насиља над дјецом путем информационо-комуникационих технологија у БиХ до 2015.
Носиоци посла:	Министарство безбједности БиХ
Укључене институције за спровођење:	Сходно Акционом плану
Рок:	2015.
Индикатор:	Извјештај о спровођењу Акционог плана
Буџет:	Буџет носиоца посла и буџети укључених институција те донаторска средства

Мјера 2.	Спровођење Стратегије против насиља над дјецом у БиХ (2012–2015)
Носиоци посла:	Министарство за људска права БиХ
Укључене институције за спровођење:	Сходно Стратегији
Рок:	2015.
Индикатор:	Извјештај о спровођењу Стратегије
Буџет:	Буџет носиоца посла и укључених институција за спровођење

Д) СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ: Јачати капацитете породице и укупног друштвеног амбијента за остваривање социјалне и здравствене заштите, као и образовања, ради имплементације права дјецe лишене породичног окружења

Д. Породично окружење и алтернативно збрињавање

[чланови 5, 18. (ставови 1-2), 9-11, 19-21, 25, 27. (став 4) и 39. Конвенције]

Д.1 Породично окружење

Програм „Јачање система социјалне заштите и инклузије дјецe у Босни и Херцеговини (SPIS)“ из 2008. године је у основи позитиван искорак, али су ограничени финансијски и људски ресурси стављени на располагање центрима за социјални рад. То је резултовало тиме да центри не могу да спријече распад породице у случајевима гдје би алтернативна рјешења могла бити пронађена и да не могу рјешавати потребе дјецe без родитељског старања. Центри немају јасно одређене задатке који су усмјерени на пружање социјалне помоћи, него се зато често фокусирају углавном на административне послове који се односе на регистрацију корисника и оцјењивање формалних правних критеријума за остваривање права на социјалну помоћ, а не на пружање подршке самој породици.

Центри за социјални рад, до сада, нису користили у довољној мјери иновативне и доказано ефективне методе социјалног укључивања маргинализоване дјецe које су развиле невладине организације.

У оваквим околностима неопходна је сарадња центара с организацијама цивилног друштва како би заједничким ресурсима побољшали услове за развој здравих потенцијала код дјецe.

Мјера 1.	Покренути иницијативу да се центрима за социјални рад обезбиједe одговарајући људски, технички и финансијски ресурси и систематичне едукације запосленика и да се предузму све друге потребне мјере којима ће се гарантовати квалитет, ефективност и транспарентност свих активности центара за социјални рад
Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:	Министарство цивилних послова и ентитетска и кантонална министарства социјалне политике/заштите и Одјел за социјални рад Дистрикта и НВО с развијеним менторским програмима
Рок:	2015.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе - Извјештаји о покренутиим активностима
Буџет:	Постојећи буџет носиоца посла, укључених институција и донаторска средства

<p>Мјера 2.</p> <p>Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу да приоритет у раду центара за социјални рад буде јачање капацитета на превенцији распада породице, а да се јасније формулише мандат који је фокусиран на пружање услуга подршке у центрима за социјални рад, породичним савјетовалиштима, али и постојећим сервисима које могу да воде НВО</p> <p>Министарство цивилних послова и ентитетска и кантонална министарства социјалне политике/заштите и Одјел за социјални рад Дистрикта</p> <p>2015/2016.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе - Извјештаји о покренутиим активностима <p>Постојећи буџет носиоца посла, укључених институција и донаторска средства</p>
<p>Мјера 3.</p> <p>Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу за спровођење свеобухватне реформе центара за социјални рад да би се извршила реорганизација процеса рада (с превалентног прећи на рад по рефератима), унаприједио квалитет рада и примениле савремене методологије рада, укључујући могућност пружања специјализованих услуга које нуде НВО</p> <p>Министарство цивилних послова и ентитетска и кантонална министарства социјалне политике/заштите и Одјел за социјални рад Дистрикта</p> <p>2015/2016.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе - Извјештаји о покренутиим активностима <p>Постојећи буџет носиоца посла, укључених институција и донаторска средства</p>
<p>Мјера 4.</p> <p>Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу којом ће се отворати и подржати рад савјетовалишта за породице при центрима за социјални рад</p> <p>Министарство цивилних послова и ентитетска и кантонална министарства социјалне политике/заштите и Одјел за социјални рад Дистрикта</p> <p>2015/2016.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе - Извјештаји о покренутиим активностима <p>Постојећи буџет носиоца посла, укључених институција и донаторска средства</p>

Мјера 5.	Покренути иницијативу за промовисање одговорног родитељства у медијима
Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:	Вијеће за дјецу БиХ и академска заједница
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none">- Израђена иницијатива- Статус иницијативе- Извјештаји о покренутиим активностима
Буџет:	Постојећи буџет носиоца посла и донаторска средства

Мјера 6.	Покренути иницијативу за успостављање и ширење мреже програма намијењених јачању компетенција родитеља
Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:	Вијеће за дјецу БиХ Академска заједница и НВО
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none">- Израђена иницијатива- Статус иницијативе- Извјештаји о покренутиим активностима
Буџет:	Постојећи буџет носиоца посла и донаторска средства

Д.2 Дјеца која су лишена породичног окружења

Усвојена је „Политика за заштиту дјеце без родитељског старања и породица под ризиком од раздвајања у Федерацији Босне и Херцеговине, 2006–2016“.

Међутим, и даље постоје одређени проблеми:

- дјеца се смјештају у установе искључиво на основу економске угрожености породице;
- опције које се заснивају на алтернативним породицама и заједници за смјештај дјеце лишене породичног окружења и дјеце с посебним потребама за заштитом остају неадекватне, с тим да се већина дјеце смјешта у установе и недовољни су напори који се предузимају за поновно уједињавање дјеце с биолошким родитељима, што је резултовало тиме да су многа од те дјеце у установама у доби до 18 година;
- дјеца су смјештена у установе које се налазе ван територије свог пријављеног пребивалишта и зато не могу да приступе праву на здравствену помоћ због административних препрека које се односе на њихово пресељење;
- недовољан је број радника у центрима за социјални рад, што је резултовало тиме да се у установама не поклања довољно пажње развоју дјеце;
- не постоји свеобухватан систем хранитељства, а ниска и нередовна средства за покривање трошкова дјечијег смјештаја у хранитељске породице често резултују ниским стандардима збрињавања у таквим ситуацијама;
- неадекватна је припрема и подршка дјечи и младима који напуштају систем јавног збрињавања; и
- постојећи систем алтернативног збрињавања обесхрабрује поновно уједињење дјеце са својим биолошким породицама, чак и тамо гдје то може да буде изводљиво.

Мјера 1.	Покренути иницијативу којом ће се омогућити и подржати породично збрињавање дјеце, посебно дјеце узраста 0–3 године, кад год је то могуће, и на тај начин обезбиједити да се дјеца не дају на збрињавање ван породице искључиво на основу социјално-економске угрожености
Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:	Министарство цивилних послова и ентитетска и кантонална министарства социјалне политике/заштите и Одјел за социјални рад Дистрикта
Рок:	2016.
Индикатор:	- Израђена иницијатива - Статус иницијативе
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла

<p>Мјера 2.</p> <p>Носиоци посла:</p> <p>Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Контролисати смјештај дјеце у установама и при томе посебну пажњу обратити на знакове злостављања дјеце, и, када је то у најбољем интересу дјетета, омогућити контакт између дјетета и његове биолошке породице да би се охрабрило и подржало уједињење породице кад год је то могуће</p> <p>Министарство за људска права БиХ путем Комисије за мониторинг резиденцијалних установа</p> <p>Ентитетска и кантонална министарства социјалне политике/заштите и Одјел за социјални рад Дистрикта</p> <p>Континуирано</p> <p>Годишњи извјештаји носиоца посла о извршењу ове мјере</p> <p>Из постојећег буџета носиоца посла</p>
<p>Мјера 3.</p> <p>Носиоци посла:</p> <p>Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Обезбиједити једнак приступ здравственој заштити и образовању за збринуту дјецу</p> <p>Установе за дјецу без родитељског старања</p> <p>Ентитетска и кантонална министарства социјалне политике/заштите и Одјел за социјални рад Дистрикта</p> <p>Континуирано</p> <p>Годишњи извјештаји носиоца посла о извршењу ове мјере</p> <p>Из постојећег буџета носиоца посла и укључених институција за спровођење</p>
<p>Мјера 4.</p> <p>Носиоци посла:</p> <p>Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу за повећање броја социјалних радника, те проширити спектар метода социјалне заштите како би се обезбиједило да се индивидуалне потребе сваког дјетета могу ефикасније да задовољавају и развити критеријуме за одабир, обуку, подршку и оцјењивање радника који воде бригу о дјечи</p> <p>Министарство цивилних послова и надлежна ентитетска, кантонална министарства социјалне заштите/политике и надлежни одјел БД-а и НВО с развијеним менторским програмима</p> <p>2015/2016.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе <p>Из постојећег буџета носиоца посла и укључених институција за спровођење</p>

<p>Мјера 5.</p> <p>Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу за успоставу свеобухватног и кохерентног система хранитељства и обезбјеђивање одговарајућих и правовремених средстава и подршке хранитељским породицама да би се употпунили други облици алтернативног збрињавања</p> <p>Министарство цивилних послова и надлежна ентитетска, кантонална министарства социјалне заштите/политике и надлежни одјел БД-а</p> <p>2015/2016.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе <p>Из постојећег буџета носиоца посла и институција за спровођење</p>
<p>Мјера 6.</p> <p>Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Омогућити уједињење дјете с њиховим биолошким породицама кад год је то изводљиво</p> <p>Установе за дјецу без родитељског старања и надлежна ентитетска, кантонална министарства социјалне заштите/политике и надлежни одјел БД-а</p> <p>Континуирано</p> <p>Годишњи извјештаји носиоца посла о извршењу ове мјере</p> <p>Из постојећег буџета институција за спровођење</p>
<p>Мјера 7.</p> <p>Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу за обезбјеђење потребних људских, техничких и финансијских ресурса који су потребни за побољшање положаја дјете у алтернативном смјештају</p> <p>Министарство цивилних послова Надлежна ентитетска, кантонална министарства социјалне заштите/политике и надлежни одјел БД-а и НВО с развијеним менторским програмима</p> <p>2015/2016.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе (Обезбијеђени потребни људски, технички и финансијски ресурси) <p>Из постојећег буџета институција за спровођење</p>

Д.3 Усвојење

Постоје разлике у законодавству о усвојењу између ентитета, што је резултовало правним двосмисленостима и недостацима у заштити права дјетета, а посебно због:

- ниског степена усвајања због сложених и дуготрајних поступака за усвајање, недостатка координације између центара за социјалну заштиту, те непостојања базе података о дјеци која испуњавају услове за усвајање и о одговарајућим захтјевима потенцијалних усвојитеља;
- горње границе од пет година за дјецу у Републици Српској, што је резултовало тиме да већина дјеце не испуњава услове за усвајање; и
- непостојања ваљаних података у држави о дјеци укљученој у домаће и међудржавно усвојење, који би били разврстани према, између осталог, доби, полу, социјално-економском статусу.

Мјера 1.	Покренути иницијативу за поједностављење и рационализацију поступка за усвајање, уз истовремено поштивање гаранција из Конвенције, и успоставити јединствену интегрисану базу података центара за социјалну заштиту која ће садржавати информације о могућим усвојеницима и усвојоцима у цијелој држави
Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:	Министарство цивилних послова у сарадњи с надлежним ентитетским, кантоналним министарствима социјалне заштите/политике и надлежним одјелом БД-а, центрима за социјални рад
Рок:	2016/2017.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе - Успостава базе података
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла и институција за спровођење

Мјера 2.	Покренути иницијативу за разматрање повећања горње старосне границе за усвајање у Републици Српској
Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:	Министарство цивилних послова и Министарство здравља и социјалне заштите Републике Српске
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе
Буџет:	Постојећи буџет носиоца посла

Мјера 3.	Прикупити разврстане податке о дјечи која су укључена у домаће и међудржавно усвајање
Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:	Министарство цивилних послова у сарадњи с надлежним ентитетским, кантоналним министарствима социјалне заштите/политике и надлежним одјелом БД-а
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	Разврстани подаци о дјечи која су укључена у домаће и међудржавно усвајање
Буџет:	Постојећи буџет носиоца посла, институција за спровођење и донаторска средства

Е) СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ: Обезбиједити механизме за примјену заштите права дјеце с потешкоћама и укупне заштите дјеце и животног стандарда

Е. Инвалидност, основна здравствена заштита, социјална заштита и добробит

[чланови 6, 18. (тачка 3), 23, 24, 26, 27. (ставови 1–3) Конвенције]

Е.1 Дјеца с потешкоћама (инвалидитетом)

Конвенција о правима особа с инвалидитетом (*CRPD*) ратификована је 2010. године. Међутим, никакви конкретни кораци нису предузети да би се успоставила јасна законодавна дефиниција инвалидитета и обезбиједило усклађивање законодавства на нивоу БиХ, ентитетском и кантоналном нивоу с одредбама поменуте Конвенције.

Инклузивно образовање остаје врло ограничено, јер наставно особље углавном нема потребне компетенције за рад с дјецом с потешкоћама, а ријетко која школа има асистенте/помоћнике у настави који могу да пруже индивидуалну подршку ученицима с потешкоћама. Већина дјеце с потешкоћама остаје код куће или се шаље у посебне установе/школе, што је резултовало стигматизацијом и слабијим приступом могућностима за запошљавање и социјалне услуге. Недовољна је и неадекватна брига и подршка пружаоца услуга, посебно што центри за социјални рад и домови здравља нису примјерено опремљени и спремни за пружање услуга и подршке који су потребни за рјешавање потреба дјеце с потешкоћама која остају да живе са својим породицама. Неадекватна је примјена законских одредби везаних за грађевинарство, што за резултат има постојање архитектонских и физичких баријера на јавним мјестима, укључујући и школе. Разлика између заштите која се пружа ратним војним и цивилним инвалидима и особама с инвалидитетом до којег је дошло усљед несреће, болести или који постоји од рођења, а посебно заштите која се пружа дјеци, односно остваривањем права по основу статуса а не по основу потребе, резултовало је неравноправном и мањом заштитом ових посљедњих.

Мјера 1.	Покренути иницијативу да би се обезбиједило да дјеца с потешкоћама имају право на образовање, те да се у највећој могућој мјери осигура њихово укључивање у редовни образовни систем, укључујући и израду акционог плана за образовање дјеце с потешкоћама како би се конкретно идентификовали тренутни недостаци у ресурсима, те да се успоставе јасни циљеви с конкретним роковима за имплементацију мјера за рјешавање образовних потреба дјеце с потешкоћама
Носиоци посла:	Министарство цивилних послова
Укључене институције за спровођење:	Агенција за предшколско, основно и средње образовање БиХ, надлежна ентитетска, кантонална министарства образовања и Одјел за образовање БД-а
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе
Буџет:	Постојећи буџет носиоца посла, укључених институција и донаторска средства

<p>Мјера 2.</p> <p>Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу ради јачања мјера подршке за родитеље како би они могли да брину за своју дјецу која се суочавају с потешкоћама, а када је то потребно, да буду смјештена у установу за збрињавање која има одговарајуће људске, техничке и финансијске ресурсе за пружање услуга и подршке потребне за дјецу с потешкоћама као и њиховим породицама, те обезбиједити да се то учини потпуно, узимајући у обзир принцип најбољег интереса дјетета</p> <p>Министарство цивилних послова Надлежна ентитетска, кантонална министарства социјалне политике/ заштите и надлежни одјел БД-а, НВО</p> <p>2015/2016.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе <p>Постојећи буџет носиоца посла, укључених институција и донаторска средства</p>
<p>Мјера 3.</p> <p>Носиоци посла:</p> <p>Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу којом ће се обезбиједити да законске одредбе о грађевинарству и њихова примјена ријеше препреке у околини које ометају потпуно и ефикасно учешће дјеце с потешкоћама (инвалидитетом) у друштву на равноправној основи</p> <p>Министарство за људска права БиХ</p> <p>Локалне заједнице</p> <p>2015.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе <p>Постојећи буџет носиоца посла, укључених институција и донаторска средства</p>
<p>Мјера 4.</p> <p>Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу ради рјешавања разлика између заштите која се пружа ратним војним и цивилним инвалидима и дјечи с потешкоћама до којих је дошло усљед несреће, болести или које постоје од рођења, да би се обезбиједила једнака заштита и подршка овим посљедњим, односно да се права додјељују према потреби, а не према статусу</p> <p>Министарство цивилних послова Надлежна ентитетска, кантонална министарства социјалне политике/ заштите и надлежни одјел БД-а</p> <p>2015.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе <p>Постојећи буџет носиоца посла</p>

E.2 Здравље и здравствене услуге

Недостатак јединствених закона и политика отежава да сва дјеца имају једнак приступ здравственој заштити. Упркос Закону о здравственој заштити Федерације Босне и Херцеговине из 2010. године, којем је циљ регулисање здравствене заштите националних мањина, велики дио ромске популације остаје ускраћен за здравствено осигурање. Стопа имунизације се од 2005. до 2010. године смањила, а покривеност је знатно нижа код угрожених категорија, с тим да је цијепљено само 40% ромске дјеце. Стопа анемије због мањка жељеза и даље је висока међу дјецом, трудницама и дојиљама. Праксе прилагођене бебама у болницама су неадекватне, с ниским степеном започињања дојења, с тим да мање од 20% од укупног броја дјеце млађе од шест мјесеци искључиво доји. Међународни кодекс о рекламирању замјена за мајчино млијеко не примјењује се једнако на територији државе и не постоји систематичан механизам за праћење његове примјене, што резултује кршењем Кодекса.

Мјера 1.	Покренути иницијативу за предузимање хитних и специфичних мјера како би се обезбиједило да се Закон о здравственој заштити Федерације Босне и Херцеговине из 2010. године спроводи на тај начин да се обезбјеђује покривеност здравственог осигурања свих Рома
Координатор посла:	Министарство цивилних послова
Укључене институције за спровођење:	Министарство здравства ФБиХ и кантонална министарства здравства
Рок:	2015.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла и институција за спровођење
Мјера 2.	Покренути иницијативу за додјелу адекватних људских, техничких и финансијских ресурса за јачање програма цијепљења с јасним роковима и циљевима, с посебним нагласком на рањиве групе дјеце
Координатор посла:	Министарство цивилних послова
Укључене институције за спровођење:	Министарства здравства/здравља ентитета и кантона и надлежни одјел БД-а
Рок:	2015.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла и институција за спровођење

<p>Мјера 3.</p> <p>Координатор посла: Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу за разматрање могућности увођења програма на нивоу државе за додатке жељеза ради контролисања недостатка жељеза које резултује анемијом</p> <p>Министарство цивилних послова Министарства здравства/здравља ентитета и кантона и надлежни одјел БД-а</p> <p>2015.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе <p>Из постојећег буџета носиоца посла и институција за спровођење</p>
<p>Мјера 4.</p> <p>Координатор посла:</p> <p>Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу за покретање програма за заговарање дојења, финансирање иницијативе за праксе прилагођене бебама у болницама те примјену Међународног кодекса о рекламирању замјена за мајчино млијеко на националном нивоу с ефикасним механизмима за праћење и примјерним санкцијама за кршење Кодекса</p> <p>Министарство цивилних послова</p> <p>Министарства здравства/здравља ентитета и кантона и надлежни одјел БД-а</p> <p>2015.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе <p>Из постојећег буџета носиоца посла и институција за спровођење</p>
<p>Мјера 5.</p> <p>Координатор посла:</p> <p>Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу за разматрање покретања програма за заговарање здравих животних стилова и навика повезаних с исхраном дјецe и адолесцената током боравка у породичном дому, школским институцијама и у слободно вријеме</p> <p>Министарство цивилних послова</p> <p>Министарства здравства/здравља ентитета и кантона и надлежни одјел БД-а</p> <p>2015.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе <p>Из постојећег буџета носиоца посла и институција за спровођење</p>

<p>Мјера 6.</p> <p>Координатор посла: Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Поново покренути иницијативу којом би се свој дјечи обезбиједио једнак приступ обавезном здравственом осигурању</p> <p>Министарство цивилних послова Министарства здравства/здравља ентитета и кантона и надлежни одјел БД-а</p> <p>2015.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе (100% здравствена осигураност дјече) <p>Из постојећег буџета носиоца посла и институција за спровођење</p>
<p>Мјера 7.</p> <p>Координатор посла:</p> <p>Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу да се простори здравствених установа које пружају помоћ дјечи-жртвама прилагоде потребама и узрасту дјече, ради најбољег интереса дјетета (гинеколошки диспанзери, психијатријске клинике и други одјели у којима се раде вјештачења код дјече над којима је почињено насиље)</p> <p>Министарство цивилних послова</p> <p>Министарства здравства/здравља ентитета и кантона и надлежни одјел БД-а</p> <p>2015/2016.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе <p>Постојећи буџет носиоца посла и институција за спровођење</p>
<p>Мјера 8.</p> <p>Координатор посла:</p> <p>Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу ради утврђивања локација у БиХ загађених осиромашеним уранијумом, који је довео до значајног повећања појаве рака, посебно међу дјецом која и даље живе на тим локацијама (Комитет за права дјетета у својим Закључним разматрањима и препорукама наглашава да у БиХ постоји 15 локација које су загађене осиромашеним уранијумом)</p> <p>Вијеће за дјецу БиХ и Министарство цивилних послова</p> <p>Министарства здравства/здравља ентитета и кантона и надлежни одјел БД-а</p> <p>2015/2016.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе <p>Постојећи буџет укључених институција и донаторска средства</p>

E.3 Здравље адолесцената

Иако је конзумација алкохола, дувана и дроге и даље раширена међу адолесцентима у држави, систематично прикупљање података о потрошњи алкохола, дувана и дроге међу адолесцентима изостаје као и предузимање потребних мјера за ефикасно спровођење забране продаје таквих производа дјечи.

Поред тога, уочљив је недостатак предузимања превентивних мјера у слободно вријеме адолесцената које би значајно утицале на јачање заштитних фактора, те развој вјештина код младих за здраво понашање у свакодневници.

<p>Мјера 1.</p> <p>Координатор посла: Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу ради систематичног прикупљања података о потрошњи алкохола, дувана и дроге међу адолесцентима, те предузимања потребних мјера за ефикасно спровођење забране продаје таквих производа дјечи и разматрања забране свих облика реклама које промовишу алкохол и дуванске производе у медијима или путем информација којима обично имају приступ и дјеца</p> <p>Министарство цивилних послова Министарства здравства/здравља ентитета и кантона и надлежни одјел БД-а, медији, инспекције, надлежни МУП-ови, РАК</p> <p>2015/2016.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе и - Извјештаји укључених институција за спровођење о потрошњи алкохола, дувана и дроге међу адолесцентима, те предузетим мјерама ефикасног спровођења забране продаје алкохола и дувана малољетним лицима (свако из своје надлежности) <p>Постојећи буџет укључених институција</p>
<p>Мјера 2.</p> <p>Координатор посла: Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Подржати развој превентивних програма који ће омогућити адолесцентима да у слободно вријеме усвајају вјештине потребне за одабир здравог понашања, те за промоцију здравих навика у локалним заједницама кроз креативне, спортске, умјетничке, културне и друге активности</p> <p>Министарство цивилних послова Министарства здравства/здравља ентитета и кантона и надлежни одјел БД-а Општине и службе одговорне за реализацију локалних акционих планова омладинских стратегија Институције и невладине организације које раде директно с адолесцентима</p> <p>Континуирано</p> <p>Број развијених превентивних програма</p> <p>Постојећи буџет укључених институција и донаторска средства</p>

E.4 Социјална заштита

У области социјалне заштите дјеце и породица у ФБиХ присутне су разлике, с различитим нивоима погодности од кантона до кантона. Закон о социјалној заштити у Федерацији БиХ прописује да су кантони задужени за даљу регулацију и финансирање права и бенефиција за породице с дјецом. Због разлика у јавној финансијској ситуацији, неке бенефиције су и даље неприступачне корисницима, нпр. дјечији додаток је предвиђен у пет од десет кантона. Износ дјечијег додатка се разликује по кантонима (најнижи 9,70 КМ, а највиши 50 КМ).

У РС-у заштита дјеце се финансира на централном нивоу и спроводи се преко Јавног фонда за дјечију заштиту. Примјера ради, укупан број малољетних корисника социјалне заштите у РС-у у 2007. години био је 87.925. Структура корисника по главним категоријама дјеце показује да је најзаступљенија категорија дјеце угрожене породичном ситуацијом (44,2%) и дјеце у стању социјално-заштитних потреба (41,6%). Такође, у структури корисника су дјеца без специфичне категорије 6,1%, дјеца са сметњама у психичком и физичком развоју 4,6%, док учешће дјеце друштвено неприхватљивог понашања је знатно мање заступљено 3,3% и психички болесне дјеце 0,2%.

Поред дјечијег додатка (35 КМ), те додатка за друго и треће дијете у породици, из Јавног фонда се исплаћују средства за посебно угрожену дјецу, а тај износ је у 2010. години био 100 КМ.

Због економске кризе, власти РС-а су умањиле износ дјечијег доплатака који се исплаћује из Јавног фонда за дјечију заштиту. Дјечији доплатак за друго дијете износи 35,00 КМ, за треће дијете 70,00 КМ, за четврто дијете 35,00 КМ, а за вулнерабилну категорију дјеце 90,00 КМ; помоћ за опрему новорођенчета за прво и друго дијете 350,00 КМ, за треће дијете 500,00 КМ и за четврто дијете 400,00 КМ.

Нови Закон о социјалној заштити у РС-у усвојен је у 2012. години („Службени гласник РС”, број 37/12) и предвиђа повећање новчаних додатака свим крајњим корисницима, укључујући и дјецу. За новчану помоћ и додаток за помоћ и његу другог лица средства се осигуравају на тај начин да се 50% средстава обезбјеђује из буџета Републике Српске, а 50% средстава из буџета јединица локалне самоуправе.

Дјеца имају директно право да користе социјалну заштиту, укључујући социјално осигурање. Ипак, ово правило је ограничено само на дјецу до 15 година. Велики дио дјеце у држави живи испод границе сиромаштва, које се одражава у условима за становање, садржајима, здрављу и образовању, што озбиљно спутава уживање њихових права. Садашњи систем социјалне заштите не рјешава потребе лица која се налазе у неповољној финансијској ситуацији.

Активности којима је циљ идентификација проблема и праћење стања у области дјечије заштите, од посебног су значаја за дјецу Босне и Херцеговине.

E.5 Животни стандард

Иако је постигнут одређени напредак у вези с економским развојем током протекле деценије, према подацима УНИЦЕФ-а, стопа дјечијег сиромаштва је у 2010. години износила 26,6%, а осим тога и глобална економска криза је знатно утицала на животни стандард. Надаље, сеоске породице, Роми, интерно расељена лица, повратници, породице с двоје или више дјеце и породице с дјецом с онеспособљењима чине велики дио социјално угрожене популације.

<p>Мјера 1.</p> <p>Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу да се израде стратегије смањења сиромаштва и програми на локалним нивоима и нивоима заједнице, обезбјеђујући правичан приступ основним услугама попут правилне исхране, становања, воде и канализације, као и социјалним и здравственим услугама и образовању</p> <p>Вијеће за дјецу БиХ Владе ентитета и кантона у сарадњи с локалним заједницама</p> <p>2015.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе <p>Из постојећег буџета носиоца посла, институција за спровођење и донаторских средстава</p>
<p>Мјера 2.</p> <p>Носиоци посла:</p> <p>Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу за усвајање привремене посебне мјере и мјере позитивне дискриминације и предузети мјере за побољшање доступности запошљавања за младе и дјецу како би се могао подићи животни стандард међу најсиромашнијом дјецом и породицама које су несразмјерно погођене сиромаштвом</p> <p>Вијеће за дјецу БиХ</p> <p>Владе ентитета и кантона и БД-а</p> <p>2015/2016.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе <p>Из постојећег буџета носиоца посла, институција за спровођење и донаторских средстава</p>
<p>Мјера 3.</p> <p>Носиоци посла:</p> <p>Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Покренути иницијативу ради разматрања увођења универзалне схеме дјечијег доплатака за отклањање неједнакости</p> <p>Министарство цивилних послова</p> <p>Министарства социјалне политике/заштите ентитета и кантона и надлежни одјел БД-а</p> <p>2015/2016.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе <p>Из постојећег буџета носиоца посла</p>

Ж) СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ: Систем одгоја и образовања учинити правичним и доступним за развој потенцијала дјетета/ученика кроз висококвалитетне, прилагођене и свеобухватне услуге

За реализацију овог циља потребно је развијати механизме једнаке доступности и квалитета образовања за сву дјецу и побољшати услове за његу, одгој/васпитање и образовање дјеце у предшколском, основном, општем и стручном средњем образовању, као и за учешће у слободним и културним активностима којима се омогућава и потиче развој дјетета и његује свијест о учешћу у развоју друштва.

Ж. Образовање, слободно вријеме и културне активности

[чланови 28, 29. и 31. Конвенције]

Ж.1 Образовање, укључујући стручно оспособљавање и усмјеравање

Мјера 1.	Поднијети иницијативу надлежним образовним властима за преиспитивање оправданости при затварању подручних школа у руралним подручјима и његово утицање на приступ дјеце одгоју и образовању у таквим подручјима
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ и Конференција министара образовања БиХ
Укључене институције за спровођење:	Ентитетска и кантонална министарства образовања и надлежни одјел БД-а
Рок:	2015.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла
Мјера 2.	Сходно члану 28. (1) (б) Конвенције, поднијети иницијативу за увођење обавезног средњошколског и бесплатног образовања, како би средњошколско образовање било расположиво и доступно сваком дјетету
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ и Конференција министара образовања БиХ
Укључене институције за спровођење:	Ентитетска и кантонална министарства образовања и надлежни одјел БД-а
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла и институција за спровођење

Мјера 3.	Поднијети иницијативу за додјелу одговарајућих средстава која ће гарантовати да образовне установе (предшколске установе и друге установе које спроводе предшколски одгој и образовање, основне и средњешколе) имају адекватне услове као стандарде који ће одговорити потребама једнаког и квалитетног образовања све дјеце, укључујући и задовољавање потреба образовања дјеце с посебним образовним потребама као и хигијене, опреме и дидактичких и других неопходних материјала и помагала која ће побољшати квалитет и релевантност образовања
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ и Конференција министара образовања БиХ
Укључене институције за спровођење:	Ентитетска и кантонална министарства образовања, надлежни одјел БД-а и локалне заједнице
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла и укључених институција за спровођење
Мјера 4.	Поднијети иницијативу за спровођење конкретних активности у борби против дискриминације ромске дјеце у приступу одгоју и образовању, па и обезбјеђивањем додатних часова језика и подршке, програма спремања за школу и програма подршке за рјешавање образовних потреба ромске дјеце и друге дјеце припадника мањина и при томе осигурати да се такве додатне мјере не дају на тај начин да се погоршава стигматизација или сегрегација
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ и Конференција министара образовања БиХ
Укључене институције за спровођење:	Ентитетска и кантонална министарства образовања и надлежни одјел БД-а
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе - Спроведене конкретне мјере
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла и укључених институција и донаторских средстава

<p>Мјера 5.</p> <p>Носиоци посла:</p> <p>Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Поднијети иницијативу ради додатног побољшања квалитета и обухваћености дјече одгојем и образовањем од раног дјетињства, укључујући пружање одгоја што већем броју дјече у доби до 3 године, што ће се поставити као приоритет, тако да се обезбиједи квалитетан приступ развоју дјетета уз јачање капацитета стручних лица која раде с дјецом и родитеља дјече.</p> <p>Холистички приступ развоју дјетета и јачање капацитета стручњака који раде с дјецом и родитеља</p> <p>Вијеће за дјецу БиХ и Агенција за предшколско, основно и средње образовање</p> <p>Ентитетска и кантонална министарства образовања, ентитетска и кантонална министарства здравства, ентитетска и кантонална министарства социјалне заштите/политике и надлежни одјели Брчко Дистрикта</p> <p>2015/2016.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе - Повећан проценат дјече обухваћене раним одгојем, број обука за стручне раднике <p>Из постојећег буџета носиоца посла и укључених институција и уз подршку донаторских средстава</p>
<p>Мјера 6.</p> <p>Носиоци посла:</p> <p>Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Поднијети иницијативу ради наставка рада на подршци у развоју квалитета програма и услуга у одгоју/васпитању и образовању дјече у години пред полазак у школу, с акцентом на обезбјеђивање потпуне обухваћености програмом у БиХ као и продужавање трајања програма на једну педагошку годину, те обезбиједити свој дјечи на коју се ова мјера односи приступ програму одгоја/васпитања и образовања у години пред полазак у школу уз осигурање уједначног квалитета рада у предшколским установама</p> <p>Вијеће за дјецу БиХ и Агенција за предшколско, основно и средње образовање</p> <p>Министарства просвјете ентитета и министарства образовања кантона и надлежни одјел БД-а, локалне власти</p> <p>2015/2016.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе - Повећан број дјече обухваћене квалитетним предшколским програмима, повећан број обавезних сати и обезбијеђен континуитет програма за дјецу у години пред полазак у школу <p>Из постојећег буџета носиоца посла, институција за спровођење и уз подршку донаторских средстава</p>

Мјера 7.	Поднијети иницијативу за израду анализе квалитета времена и активности током боравка дјецe у школи ван редовне наставе која се односи на организовање продуженог боравка, те предложити мјере њиховог побољшања везане за материјално-техничке и програмске услове
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ
Укључене институције за спровођење:	Министарства просвјете ентитета и кантона, министарства образовања и надлежни одјел БД-а, академска заједница, НВО
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе - Урађене анализе
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла, институција за спровођење и донаторских средстава
Мјера 8.	Поднијети иницијативу ради издвајања људских, техничких и финансијских ресурса за побољшање квалитета предшколског одгоја и образовања те основношколског образовања у руралним подручјима
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ
Укључене институције за спровођење:	Ентитетска и кантонална министарства образовања и надлежни одјел БД-а
Рок:	2015.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла, институција за спровођење и донаторских средстава
Мјера 8.	Поднијети иницијативу за ревидирање и јачање обуке наставника и процеса стицања квалификација којим ће се побољшати укупни квалитет образовања
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ
Укључене институције за спровођење:	Ентитетска и кантонална министарства образовања и надлежни одјел БД-а
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла, институција за спровођење и донаторских средстава

Мјера 9.	Урадити антидискриминациони програм и правила за препознавање и заштиту дјече од дискриминације у предшколским установама, основним и средњим школама
Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:	Министарство за људска права БиХ Министарство цивилних послова и ентитетска и кантонална министарства образовања и надлежни одјел БД-а
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	Урађен антидискриминациони програм и правила за препознавање и заштиту дјече од дискриминације у основним школама у свим министарствима образовања
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла, институција за спровођење и донаторских средстава

Ж.2 Образовање о људским правима и миру

Мјера 1.	Урадити смјернице за образовање о људским правима да би се такво образовање обезбиједило на цијелој територији, као што је препоручено у оквиру Свјетског програма образовања о људским правима сходно Резолуцији Савјета за људска права УН 15/11
Носиоци посла:	Министарство за људска права БиХ
Укључене институције за спровођење:	Министарство цивилних послова, Министарство правде БиХ, Министарство безбједности, Министарство одбране БиХ
Рок:	2015.
Индикатор:	Урађене смјернице
Буџет:	Донаторска средства

Мјера 2.	Покренути иницијативу ради предузимања дјелотворних мјера да би се у наставне планове и програме укључило образовање о миру и подстицање културе мира и толеранције у школама и увести обуке наставника на тему мира и толеранције
Носиоци посла:	Вијеће за дјecu БиХ и Конференција министара образовања БиХ
Укључене институције за спровођење:	Агенција за предшколско, основно и средње образовање и ентитетска и кантонална министарства образовања и надлежни одјел БД-а
Рок:	2015/2016. и континуирано
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе У НПП укључено образовање о миру и подстицање културе мира и толеранције у школама, број обука наставника на годишњем нивоу на тему мира и толеранције
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла, институција за спровођење и донаторских средстава

3) СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ: Обезбиједити механизме заштите рањивих група с посебном пажњом посвећеном дјечи избјеглицама, дјечи мигрантима, дјечи с улице, дјечи у сукобу са законом и другој дјечи

3. Мјере посебне заштите

[чланови 22, 30, 38, 39, 40, 37. (б)-(д), 32-36. Конвенције]

3.1 Дјеца мигранти, тражиоци азила и избјеглице

Усвојена је Ревидирана стратегија за спровођење Анекса VII Дејтонског мировног споразума, којом се утврђују мјере за јачање приступа правима за интерно расељена лица и дјецу повратнике. Међутим, константно су присутни неадекватни услови живота Рома и дјеце мањинских повратника, као и дјеце расељених лица која живе у колективним центрима који и даље постоје.

Дјеца тражиоци азила, расељена лица и повратници немају загарантован приступ адекватној здравственој заштити, већ имају право само на „основну здравствену заштиту“, што није дефинисано законом и често је недовољно, а због уништења или неопремљености здравствених установа у руралним подручјима, повратници у рурална подручја немају приступ здравственој заштити.

Мањински повратници, укључујући и повратнике ромске националности и расељена лица, често имају тешкоће да покрију трошкове који се односе на образовање, као што су школски прибор и путни трошкови.

Држава не пружа правну помоћ расељеним лицима, мањинским повратницима, избјеглицама, тражиоцима азила и лицима с ризиком да постану апатриди.

Мјера 1.	У потпуности имплементирати мјере зацртане у Ревидираној стратегији за имплементацију Анекса VII Дејтонског мировног споразума и Акционом плану за стамбено збрињавање Рома, тако да дјеца расељена лица, повратници и Роми могу да уживају у адекватном животном стандарду
Носиоци посла:	Министарство за људска права БиХ
Укључене институције за спровођење:	Предвиђене Стратегијом и Акционим планом
Рок:	Континуирано
Индикатор:	Годишњи извјештаји носиоца посла о спровођењу ове мјере
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла, институција за спровођење и донаторских средстава

Мјера 2.	Покренути иницијативу ради обезбјеђивања финансијске подршке да би се дјеци мањинским повратницима, расељеним лицима и Ромима олакшао приступ образовању, укључујући и предузимање мјера којим би се обезбиједило да сва дјеца имају несметан приступ образовању, без страха од дискриминације
Носиоци посла:	Вијеће за дјецу БиХ и Конференција министара образовања
Укључене институције за спровођење:	Ентитетска и кантонална министарства образовања и надлежни одјел БД-а
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла, институција за спровођење и донаторских средстава

3.2 Дјеца у оружаним сукобима

Регрутовање и коришћење у оружаном сукобу лица млађих од 18 година није изричито забрањено нити проглашено кривичним дјелом у законодавству, како на државном тако и на ентитетском нивоу.

На основу препорука Комитета Босни и Херцеговини да спроведе сљедеће активности, предлажу се сљедеће мјере:

Мјера 1.	Обезбиједити да се принципи и одредбе Факултативног протокола публикују у широј јавности, међу дјецом и државним службеницима ³
Носиоци посла:	Министарство одбране БиХ, Министарство за људска права БиХ
Укључене институције за спровођење:	НВО
Рок:	Континуирано
Индикатор:	Публиковани Факултативни протокол, број округлих столова, ТВ и радиоемисија с релевантним темама
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла и донаторских средстава

3 1. Комитет препоручује, у смислу члана 6. став 2, да држава чланица обезбиједи да се принципи и одредбе Факултативног протокола публикују у широј јавности „међу дјецом и државним службеницима“.

Мјера 2.	У вези с Факултативним протоколом, урадити програме едукације за све припаднике Оружаних снага и све релевантне професионалне групе које раде с дјецом и за дјецу, а посебно за војне службенике који су укључени у регрутације, судије, тужиоце, службенике за имиграције, парламентарне војне повјеренике и социјалне раднике ⁴
Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:	Министарство одбране БиХ, центри за едукацију судија и тужилаца ентитета и Министарство безбједности БиХ, Министарство за људска права БиХ и невладине организације
Рок:	Континуирано
Индикатор:	Урађени програми и планови едукације и извјештаји о спроведеној едукацији
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла, институција за спровођење и донаторских средстава
Мјера 3.	Парламентарни војни повјереници треба да имају посебан мандат и блиску сарадњу с омбудсменима БиХ како би се обезбиједило да Оружане снаге БиХ поштују Факултативни протокол ⁵
Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:	Омбудсмени БиХ и парламентарни војни повјереници
Рок:	Континуирано
Индикатор:	Остварена сарадња и извјештај Омбудсмена о томе да Оружане снаге поштују Факултативни протокол
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла

4 2. Комитет држави чланици препоручује да:

- (а) настави да јача програме едукације и оспособљавања у вези с Факултативним протоколом за припаднике Оружаних снага, укључујући и оне који се шаљу у међународне мировне снаге и
(б) развија систематске програме образовања и оспособљавања у вези с одредбама Факултативног протокола за све релевантне професионалне групе које раде с дјецом и за дјецу, а посебно међу војним службеницима који су укључени у регрутације, судијама, тужиоцима, службеницима за имиграције, парламентарним војним повјереницима и социјалним радницима.

5 3. Комитет препоручује да парламентарни војни повјереници имају посебан мандат како би се обезбиједило да Оружане снаге Босне и Херцеговине поштују Факултативни протокол у блиској сарадњи с Омбудсменом за људска права Босне и Херцеговине. Комитет, надаље, препоручује да држава чланица интензивира напоре на консолидацији Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине и да обезбиједи јединствен приступ заштити и промоцији људских права, те посебно Конвенције и њених факултативних протокола.

Мјера 4.	Поднијети иницијативу за наставак јачања кампање подизања свијести о минама и активностима деминирања, посебно јачањем финансирања активности деминирања које предузимају Оружане снаге Босне и Херцеговине и размотрити успоставу посебних рехабилитационих програма за дјецу погођену експлозијама мина и другим посљедицама оружаног сукоба, те обезбиједити да сва погођена дјеца имају приступ таквим програмима, укључујући и повећану расподјелу средстава центрима за социјални рад и повећање покривености системом личних инвалиднина ⁶
Носиоци посла:	Министарство одбране БиХ, Министарство за људска права БиХ
Укључене институције за спровођење:	Влада ФБиХ, Влада РС-а, Влада БД-а и локалне заједнице
Рок:	2015.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе (број кампања, број успостављених посебних рехабилитационих програма и др.)
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла, институција за спровођење и донаторских средстава

3.3. Економска експлоатација и дјеца укључена у живот и/или рад на улици и дјеца у ризику да то постану

Просјачење је један од главних облика искоришћавања дјеце. Неке мјере у вези са спречавањем просјачења дјеце су предузете, али на локалном нивоу не постоји систематичан приступ рјешавању овог проблема.

Присилно просјачење дјеце не признаје се као облик трговине у Кривичном закону.

Не постоји координирани оквир за међусекторску сарадњу у рјешавању питања економске експлоатације, укључујући и присилно просјачење.

Постоји неадекватан дневни смјештај и/или центри за социјалну заштиту за опоравак дјеце с улице.

⁶ 7. Комитет држави чланици препоручује да:

- (а) настави да јача кампање подизања свијести о минама и активностима разминирања, посебно јачањем финансирања активности разминирања које предузимају Оружане снаге Босне и Херцеговине;
- (б) размотри успоставу посебних рехабилитационих програма за дјецу погођену експлозијама мина и другим посљедицама оружаног сукоба и да обезбиједи да сва погођена дјеца имају приступ таквим програмима, укључујући и кроз повећану расподјелу средстава центрима за социјални рад и повећање покривености системом личних инвалиднина и,
- (в) успостави процедуру за адекватну идентификацију и упућивање све дјеце која су била укључена у оружани сукоб да добију одговарајућу помоћ, сходно члану 6. став 3. Факултативног протокола.

<p>Мјера 1.</p> <p>Носиоци посла:</p> <p>Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Израдити оквир (протокол) на нивоу државе за међусекторску сарадњу између релевантних владиних организација и агенција за рјешавање питања економске експлоатације, укључујући и присилно просјачење</p> <p>Министарство безбједности БиХ</p> <p>Надлежне организације и агенције</p> <p>2015/2016.</p> <p>Израђен оквир (протокол)</p> <p>Из постојећег буџета носиоца посла и буџета укључених институција, те из донаторских средстава</p>
<p>Мјера 2.</p> <p>Носиоци посла:</p> <p>Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Поднијети иницијативу за успостављање минималних стандарда услуга за дјецу укључену у живот и рад на улици и дјецу у ризику да то постану, као и минималних стандарда за теренски рад</p> <p>Вијеће за дјецу БиХ, Министарство за људска права БиХ</p> <p>Ентитетска, кантонална министарства социјалне политике</p> <p>2015.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе - Усвојени минимални стандарди <p>Из постојећег буџета носиоца посла, институција за спровођење и донаторских средстава</p>
<p>Мјера 3.</p> <p>Носиоци посла:</p> <p>Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Системска подршка програмима за рехабилитацију и реинтеграцију дјеце укључене у живот и рад на улици и дјеце у ризику да то постану</p> <p>Министарство безбједности БиХ у</p> <p>сарадњи с удружењима која помажу дјецу укљученој у живот и рад на улици и дјецу у ризику да то постану</p> <p>Континуирано</p> <p>Број безбједних кућа, прихватишта и дневних центара за рехабилитацију и реинтеграцију дјеце укључене у живот и рад на улици и дјеце у ризику да то постану, минимални стандарди за услуге и за теренски рад, мобилни тимови за рад с дјецом укљученом у живот и рад на улици или дјеце у ризику да то постану</p> <p>Из постојећег буџета носиоца посла, буџета укључених институција и донаторских средстава</p>

Мјера 4.	Подизати свијест јавности о правима и потребама дјеце укључене у живот и рад на улици и дјеце у ризику да то постану ради борбе против предрасуда и стереотипа
Носиоци посла:	Министарство за људска права БиХ и
Укључене институције за спровођење:	Министарство безбједности
Рок:	Континуирано
Индикатор:	Број кампања, округлих столова и сл.
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла, институција за спровођење и донаторских средстава

Мјера 5.	Обезбиједити да се дјеца укључена у живот и рад на улици и дјеца у ризику да то постану консултују онда када се планирају програми који су осмишљени да би заштитили и побољшали њихов развој
Носиоци посла:	Министарство безбједности БиХ у сарадњи с
Укључене институције за спровођење:	удружењима која помажу дјецу укљученој у живот и рад на улици и дјецу у ризику да то постану
Рок:	Континуирано
Индикатор:	Број ових консултација, на којим локалитетима су спроведене
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла, буџета укључених институција и донаторских средстава

Мјера 6.	Едукација професионалаца за превенцију, рано препознавање и поступање у случају економске експлоатације
Носиоци посла:	Министарство безбједности БиХ у
Укључене институције за спровођење:	сарадњи с удружењима која помажу дјецу укљученој у живот и рад на улици и дјецу у ризику да то постану
Рок:	Континуирано
Индикатор:	Број едукација и учесника
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла, буџета укључених институција и донаторских средстава

3.4 Продаја, трговина и отмица

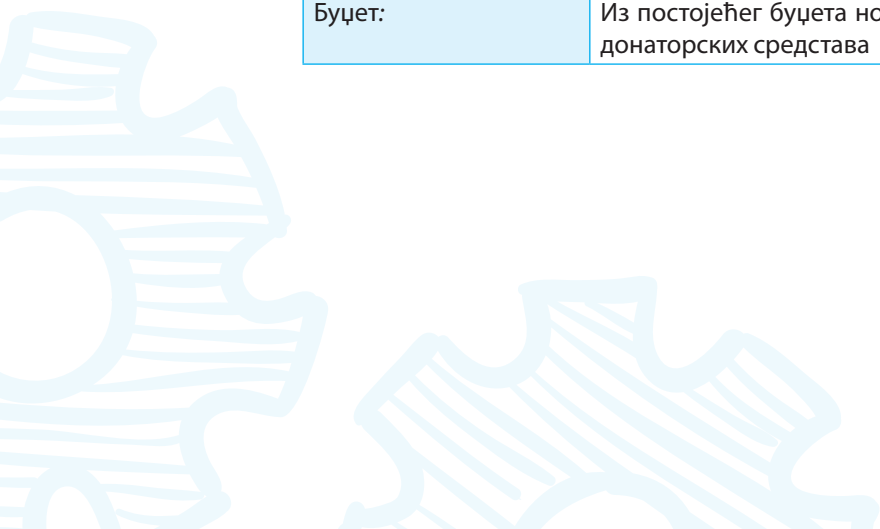
Усвојен је Акциони план за борбу против трговине за 2008–2012. годину. Међутим, постоје значајне разлике између броја случајева трговине људима које је пријавила полиција и броја истрага које је наредио тужилац као њихов резултат.

Судови на свим нивоима нису изrekli примјерене санкције у предметима у вези с трговином људима, укључујући оне који се односе на дјецу жртве.

Било је случајева у којима се свједочење дјетета које је било жртва сматрало неадекватним у утврђивању кривице починиоца.

Такође, било је извјештаја о дјевојкама, посебно оним које су ромске националности, којима се тргује у сврху присилног брака и/или присилног ропства за рад у кући.

Мјера 1.	Разматрање могућности успоставе мониторинга независне треће стране како би се обезбиједило да сви случајеви кријумчарења људи подлијежу правичној и правилној истрази
Носиоци посла:	Министарство безбједности БиХ
Укључене институције за спровођење:	Надлежне ентитетске и кантоналне институције и службе
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	Успостављен мониторинг
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла и донаторских средстава
Мјера 2.	Додијелити специфичне људске, техничке и финансијске ресурсе за истраживање трговине људима због присилног брака и/или присилног ропства
Носиоци посла:	Министарство безбједности БиХ
Укључене институције за спровођење:	Надлежне ентитетске и кантоналне институције и службе
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	Додијељени специфични људски, технички и финансијски ресурси и спроведено истраживање
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла, буџета укључених институција и донаторских средстава

3.5 Малољетничко правосуђе

Закон о заштити и поступању с дјецом и малољетницима у кривичном поступку донесен је у Републици Српској 2010, у Брчко Дистрикту БиХ 2011, а у Федерацији БиХ 2014. године.

У Закону о заштити и поступању с дјецом и малољетницима у кривичном поступку полази се од једног од основних принципа, а то је да се у реакцији на малољетничко преступништво треба кретати од лакших мјера према тежим, односно да се прво требају примијенити вансудски модалитети и слабије формалне реакције тужилаштва и полиције па тек онда изрицати кривичне санкције.

Акценат закона је на томе да, примјењујући међународне стандарде и потенцирајући обавезе државе у овој области алтернативним моделима поступања, тзв. диверзионим поступцима, малољетни преступник преузме одговорност за оно што је учинио и да схвати значај неприхватљивог понашања, те да се након преодгоја/преваспитања врати у друштво као његов користан члан. То је омогућено увођењем потпуно новог института полицијског упозорења и одгојним препорукама уз примјену принципа опортунитета.

Преусмјеравање редовног поступка подразумијева да је обавеза тужиоца да, сходно принципима и правилима поступања прописаним законом и подзаконским актима, не прибјегава вођењу формалног кривичног поступка него случај малољетног починиоца кривичног дјела ријеши примјеном одгојних препорука.

Малољетнику припадају минимална права која ће се поштовати у свим фазама кривичног поступка и она се односе на права малољетника да му се јасно каже због чега је оптужен, да се сматра невиним док се не докаже супротно.

Увођењем нових и моделирањем постојећих рјешења прописане су и нове надлежности органа старатељства, полиције, тужилаштва, суда као и надлежних министарстава у БиХ.

Значајна новина је и да су као посебна глава у закону предвиђена „кривична дјела на штету дјецe и малољетника“, те разрађен поступак њиховог саслушања.

Извршење одгојне мјере и казне малољетничког затвора заснива се на појединачном програму поступања с малољетником који је прилагођен његовој личности и у складу са савременим достигнућима науке, педагошке и пeнолошке праксе.

Међутим, и поред новог законског оквира који уређује питање малољетничког правосуђа у БиХ и који је усклађен с међународним стандардима, забрињавајућа је чињеница да за потребе БиХ не постоје свеобухватни аналитички и статистички подаци о дјеци у сукобу са законом због различитих критеријума у системима за прикупљање података развијеним у два ентитета и Брчко Дистрикту БиХ, што онемогућава боље разумијевање тренутног система малољетничког правосуђа.

Мјера 1.	Издвојити потребне људске, техничке и финансијске ресурсе како би се обезбиједиле одговарајуће алтернативне мјере и облици рехабилитације за дјецу у сукобу са законом, те осигурало да дјеца нису у притвору заједно с одраслима; обезбиједити надзор установа на кварталној основи, као и увођење програма за рехабилитацију и превенцију рецидива
Носиоци посла:	Министарство правде БиХ и ентитетска и кантонална министарства правде
Укључене институције за спровођење:	Министарство цивилних послова, ентитетска, кантонална министарства социјалне заштите/политике и надлежни одјел БД-а МУП-ови ентитетски, кантонални и БД-а
Рок:	Континуирано
Индикатор:	Извјештаји носиоца посла о издвојеним потребним људским, техничким и финансијским ресурсима
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла, институција за спровођење и донаторских средстава

Мјера 2.	Поднијети иницијативу за увођење и промовисање сервиса за превентивни и рехабилитациони рад с дјецом с проблемима у понашању која нису извршиоци кривичних дјела али су у ризику да то постану
Носиоци посла:	Министарство правде БиХ
Укључене институције за спровођење:	Ентитетска и кантонална министарства правде, ентитетска, кантонална министарства социјалне заштите/политике и надлежни одјел БД-а МУП-ови ентитетски, кантонални и БД-а
Рок:	2015/2016.
Индикатор:	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена иницијатива - Статус иницијативе
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла, институција за спровођење и донаторских средстава

Мјера 3.	Избјегавати одређивање притвора дјеце и малољетника и обезбиједити да, и када се примјењује, буде сведено на минимално вријеме
Носиоци посла:	Министарство правде БиХ и ентитетска и кантонална министарства правде
Укључене институције за спровођење:	Министарство цивилних послова, ентитетска, кантонална министарства социјалне заштите/политике и надлежни одјел БД-а МУП-ови ентитетски, кантонални и БД-а
Рок:	Континуирано
Индикатор:	Годишњи извјештаји носиоца посла о спровођењу ове мјере
Буџет:	Из постојећег буџета носиоца посла и институција за спровођење

<p>Мјера 4.</p> <p>Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Предузимати мјере да би се обезбиједио приступ образовању лицима млађим од 18 година која су у притвору</p> <p>Министарство правде БиХ и ентитетска и кантонална министарства правде</p> <p>Континуирано</p> <p>Годишњи извјештаји носиоца посла о спровођењу ове мјере</p> <p>Из постојећег буџета носиоца посла и институција за спровођење</p>
<p>Мјера 5.</p> <p>Носиоци посла:</p> <p>Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Основати национални превентивни механизам за праћење извршења казне малољетничког затвора, што је и обавеза БиХ ратификацијом Факултативног протокола уз УН-ову Конвенцију против тортуре</p> <p>Министарство за људска права БиХ и Институција омбудсмена</p> <p>2015/2016.</p> <p>Основан државни превентивни механизам за праћење извршења казне малољетничког затвора који се финансира из буџета институција БиХ</p> <p>Из постојећег буџета носиоца посла и донаторских средстава</p>
<p>Мјера 6.</p> <p>Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Обезбиједити свеобухватну обуку о правима дјетета и малољетничкој правди свих професионалаца који раде с дјецом или за дјецу у сукобу са законом</p> <p>Центри за едукацију судија и тужилаца ентитета и Агенција за државну службу БиХ и ентитета</p> <p>Континуирано</p> <p>Број обука на годишњем нивоу о правима дјетета и малољетничкој правди и број едукованих професионалаца који раде с дјецом или за дјецу у сукобу са законом</p> <p>Из постојећег буџета носиоца посла, институција за спровођење и донаторских средстава</p>

<p>Мјера 7.</p> <p>Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Подизати свијест јавности о дјечи у сукобу са законом и увести правила понашања медија и новинара да би се спријечила њихова стигматизација у медијима и јавности</p> <p>Министарство правде БиХ и ентитетска министарства правде и надлежни одјел БД-а</p> <p>Континуирано</p> <p>Годишњи број кампања, округлих столова, емисија и сл.</p> <p>Из постојећег буџета носиоца посла, институција за спровођење и донаторских средстава</p>
<p>Мјера 8.</p> <p>Носиоци посла: Укључене институције за спровођење:</p> <p>Рок:</p> <p>Индикатор:</p> <p>Буџет:</p>	<p>Успоставити свеобухватну базу података о дјечи у сукобу са законом на државном нивоу и ентитетским нивоима ради анализе ситуације и предузимања мјера за побољшање стања у области малољетничког правосуђа у БиХ</p> <p>МЛЪПИ БиХ и Министарство правде БиХ и ентитетска министарства правде</p> <p>2015/2016.</p> <p>Урађене смјернице (или други документ) за прикупљање података у области малољетничког преступништва у БиХ и успостављена свеобухватна база података о дјечи у сукобу са законом</p> <p>Из постојећег буџета носиоца посла, институција за спровођење и донаторских средстава</p>

Прилог број 1.

Чланови Вијећа за дјецу Босне и Херцеговине

- а) Салиха Ђудерија, Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине – предсједница Вијећа за дјецу
- б) Милена Јурић, Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине – чланица
- в) Весна Пуратић, Министарство цивилних послова Босне и Херцеговине – чланица
- г) Самир Ризво, Министарство безбједности Босне и Херцеговине – члан
- д) Никола Сладоје, Министарство правде Босне и Херцеговине – члан
- е) Светлана Шиљак, Министарство спољних послова Босне и Херцеговине – чланица
- ж) Хашима Ђурак, Агенција за предшколско, основно и средње образовање Босне и Херцеговине – чланица
- з) Нада Улетиловић, Мрежа НВО „Снажнији глас за дјецу“ – чланица
- и) Берина Хамзић, Мрежа НВО „Снажнији глас за дјецу“ – чланица
- к) проф. др Јасна Бакшић Муфтић, Универзитет у Сарајеву – чланица
- л) доц. др Тамара Прибишев Белеслин, Универзитет у Бањој Луци – чланица
- м) мр сц. Славица Павловић, Свеучилиште у Мостару – чланица

Одлука о формирању Вијећа за дјецу БиХ донесена је на 30. сједници Савјета министара Босне и Херцеговине, одржаној 4. децембра 2012. године („Службени гласник БиХ”, број 4/13).

Одлука о именовању чланова Вијећа за дјецу БиХ донесена је на 67. сједници Савјета министара Босне и Херцеговине, одржаној 6. новембра 2013. године („Службени гласник БиХ”, број 95/13).

Podrжава:

unicef
zajedno za djecu